

GENÇ MÜTEFEKKİRLER DERGİSİ
JOURNAL OF YOUNG INTELLECTUALS

e-ISSN: 2718-000X

Yıl/Year: 5, Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue:: 4

Aralık/December-2024

MAKALE BİLGİSİ/ARTICLE INFORMATION

Kur'an'a Göre Arz-ı Mev'ud: İlahî Vaad ve Tarihsel Arka Plan

The Promised Deliverable According To The Qur'an: Divine Promise And
Historical Background

YAZAR/WRITER

Abdullah ÖZÜÇALIŞIR

Dr. Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Dr. Iğdır University Faculty of Theology

abdullah.derik@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7173-4752>

Iğdır, TÜRKİYE

<http://doi.org/10.5281/zenodo.14475214>

Yayın Bilgisi/Publication Information

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi/Date Received: 26.11.2024

Kabul Tarihi/Date Accepted: 20.12.2024

Sayfa Aralığı/ Page Range: 1184-

İntihal: Bu makale, intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

Yayıncı / Published by: Nihat DEMİRKOL / TÜRKİYE

ÖZET

Arz-ı Mev'ud, İslam, Yahudilik ve Hıristiyanlık gibi ilahî kökenli dinlerde önemli bir kavramdır. Yahudilikte, Allah'ın Hz. İbrahim peyamber'e ve onun soyuna vaat ettiği topraklar olarak bilinir. İslam'da ise bu kavram, Kur'an çerçevesinde farklı bir perspektiften ele alınır. Yahudiliğin kutsal metinlerinden biri olan Tevrat'ta bu toprakların, bugünkü İsrail, Filistin ve Lübnan toprakları başta olmak üzere geniş bir alanı kapsadığı belirtilir. Bu makalede, Arz-ı Mev'ud'un dinî, tarihi ve politik bağlamı ele alınacak ve farklı inanç sistemlerindeki yeri tartışılacaktır. Arz-ı Mev'ud (Vaad Edilmiş Topraklar), Bu kavram, özellikle Yahudilik ve Hıristiyanlıkta, Allah'ın belirli bir kavim/halk için (İsmailoğullarına) vaad ettiği toprakları ifade eder. Tevrat ve İncil'e göre Arz-ı Mev'ud, Allah'ın Hz. İbrahim ve onun soyuna vaat ettiği Kenan topraklarını kapsar. Bu topraklar, özellikle Yahudilik ve Siyonizm açısından, Allah'ın kendi halkına bir lütfü, ikramı ve gelecek vaatlerinin sembolü olarak görülmüştür. İslam literatüründe ise Arz-ı Mev'ud terimi, Kur'an'da doğrudan bu ifadeyle geçmemekle birlikte, bazı ayetlerde ve Hz. Peygamber kıssalarında ve bazı tefsir kitaplarında bu meseleye dair yorumlara yer verilmiştir. Bu makalede Tevrat, İncil, Kur'an ve Hadis kaynaklarına göre Arz-Mevud'un anlamı, kapsamı ve dinî önemi ele alınacaktır. Ayrıca Kur'an tefsirlerinde Arz-ı Mev'ud kavramının nasıl yorumlandığını ve tefsircilerin bu konuya hangi yaklaşımları benimsediği ele alınacaktır. Allah'tan temennim bu çalışmanın verimli olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tefsirler, Tevrat, İncil, Arz-ı Mev'ud.

ABSTRACT

Arz-ı Mev'ud is an important concept in religions of divine origin such as Islam, Judaism and Christianity. In Judaism, Allah's Hz. It is known as the land promised to Prophet Abraham (pbuh) and his descendants. In Islam, this concept is discussed from a different perspective within the framework of the Quran. In the Torah, one of the sacred texts of Judaism, it is stated that these lands cover a wide area, especially today's Israel, Palestine and Lebanon. In this article, the religious, historical and political context of Arz-ı Mev'ud will be discussed and its place in different belief systems will be discussed.

We have stated that Arz-Mavud (Promised Land) is a religious concept that has an important place in the Jewish, Christian and Islamic traditions. This concept, especially in Judaism and Christianity, refers to the land promised by Allah (swt) to a certain

tribe/people (the Children of Israel). According to the Torah and the Bible, Arz-Mavud is the home of Allah's Prophet. It includes the land of Canaan that Abraham (a.s.) promised to his descendants. Hospitality and future promises to his people. In Islamic literature, the term Arz-ı Mev'ud is not mentioned directly with this expression in the Quran, but it is mentioned in some verses and by the Prophet. Comments on this issue are included in the stories of the Prophet (pbuh) and some tafsir books. In this article, the meaning, scope and religious importance of Arz-Mavud will be discussed according to the Torah, Bible, Quran and Hadith sources. In addition, it will be discussed how the concept of Arz-ı Mev'ud is interpreted in the Quran commentaries and what approaches the commentators adopt to this subject. I hope to God that this work is fruitful.

Keywords: Quran, Commentaries, Torah, Bible, Promised Earth.

GİRİŞ

Arz-ı Mev'ud, Yahudi ve Hıristiyan teolojisinin önemli bir kavramı olup, tarih boyunca çeşitli yorumlara ve siyasî anlayışlara konu olmuştur. “Vaad Edilmiş Topraklar” olarak da bilinen Arz-ı Mev'ud, Yahudilerin Tanrı tarafından, kendilerine vaat edilen topraklarda yaşama hakkına sahip olduğu inancına dayanır (Tevrat, 2001, Tekvin, (Yaratılış) 15:18- Çıkış 23:31). “O gün Rab, İbrahim’le antlaşma yaparak ona, ‘*Senin soyuna Mısır Irmağı’ndan büyük Fırat Irmağı’na kadar uzanan bu toprakları vereceğim’ dedi*” (Tevrat 2001, Tekvin, (Yaratılış) 15:18). “*Kızıldeniz’den Filistin Denizi’ne ve çölden Fırat Irmağı’na kadar sınırlarını belirleyeceğim*” (Tevrat, 2001, Çıkış 23:31).

Avrupa ve Amerika'daki siyasî ve dinî akımlar, bu kavramı tarih boyunca farklı şekillerde yorumlamış, özellikle Yahudi yerleşimlerine ve İsrail İşgal Devleti'nin kurulmasına yönelik politikalarını bu bağlamda şekillendirmiştir (Morris, 1999, s. 23).

Arz-ı Mev'ud, İslam, Hıristiyanlık ve Yahudilik gibi üç büyük tek tanrılı dinlerde önemli yer tutan bir konudur. Türkçeye “Vaad Edilmiş Topraklar” olarak çevrilebilecek bu terim, Yahudi inancına göre Allah tarafından Hz. İbrahim’e ve onun soyuna vaat edilen toprakları ifade eder (Tevrat, 2001 Tekvin 12:1-7). Yahudiliğin kutsal metinlerinden biri olan Tevrat’ta bu toprakların, bugünkü İsrail, Filistin, Lübnan ve Ürdün’ün bir kısım toprakları başta olmak üzere geniş bir alanı kapsadığı belirtilir. (Tevrat, 2001, Tekvin 12:1-7).

Kur'an'da Arz-ı Mev'ud kavramı doğrudan yer almaz, ancak Yahudilere vaad edilen topraklar konusu bazı ayetlerde dolaylı olarak geçer. Bu bağlamda en önemli ayetler, el-Bakara 2/40-61, el-Mâide 5/21 el-A'râf 7/137 surelerinde yer almaktadır. Kur'an, tarihsel olarak İsmailoğullarına belli toprakların vaat edildiğini belirtir. Ancak bu vaad, mutlak bir hak olarak değil, İsrailoğulları'nın Allah'a itaat etmesi ve emirlerine uyması şartıyla verilmiştir. Kur'an'da Arz-ı Mev'ud, "Arz-ı Mukaddes" olarak ifade edilmektedir (el-Mâide, 5/21).

Kur'an tefsirlerinde Arz-ı Mev'ud'un coğrafi sınırları da tartışma konusudur. Yahudi literatüründe Arz-ı Mev'ud, genellikle Nil ile Fırat nehirleri arasındaki geniş bir bölgeyi kapsar. Ancak İslam tefsircileri, bu toprakların daha dar bir alanı ifade ettiğini ve Filistin ile Şam bölgeleriyle sınırlı olduğunu belirtirler (İbn Kesir Tefsiri, 1969, el-El-Mâide Süresi 5:20-26 ayetlerinin tefsirinde, 5/2166-2169).

Kur'an tefsirlerinde, Arz-ı Mev'ud (vaat edilmiş topraklar) kavramı, Yahudi-Hıristiyan literatüründeki yorumlardan farklı olarak ele alınır. İslam âlimleri genellikle bu vaadi, İsrailoğulları'nın Allah'a bağlılıklarına ve verdikleri sözlere bağlı bir imtihan olarak görürler. Bu konuda öne çıkan tefsirler ve kaynaklar şunlardır (er-Râzî, 2002, Bakara ve El-Mâide Sureleri, 9/23-24).

Hadis literatüründe Arz-ı Mev'ud ile ilgili doğrudan çok fazla rivayet bulunmasa da Hz. Peygamber'in Yahudilere yönelik söylemlerinde bu konuya atıflar yer alır. Özellikle Arz-ı Mev'ud kavramı, Müslümanlar ve Yahudiler arasındaki ilişkiler, Yahudilerin tarihsel durumu ve kıyamet alametleri bağlamında değerlendirilir (Buhârî, 2001 "Tefsir", el-Bakara 3 ve el-Enbiya 27).

Hadislerde Yahudilerin Allah tarafından belirli bir dönemde belirli topraklara yerleştirildiği ve sonrasında bu toprakları kaybettikleri belirtilir. Örneğin, el-Buhârî ve el-Müslim'de geçen hadislerde, Yahudilerin Allah'a verdikleri sözden dönmeleri ve peygamberlerine karşı gelmeleri sebebiyle ilahi gazaba uğradıkları ifade edilir.¹ (Buhârî, 2001, "Tefsir", el-Bakara 3 ve el-Enbiya 27: İsrailoğulları'nın Allah'a verdikleri sözleri bozdukları ve bu nedenle gazaba uğradıkları hadislerle açıklanmıştır.) Bu bağlamda Arz-

¹ el-Mâide Süresi 5:20-26: İsrailoğulları'nın Hz. Musa döneminde Allah tarafından Arz-ı Mev'ud'a girmeye davet edilmeleri ve bu teklifi reddetmeleri sebebiyle cezalandırılmaları anlatılır.

1 Mev'ud, sadece bir vaat değil, aynı zamanda bir imtihan vesilesi olarak sunulur² (Müslim, 2014, "Cihad ve Siyer", 52: Yahudilerin peygamberlere karşı geldikleri ve Allah'ın gazabına uğradıkları belirtilir).

Kur'an tefsirlerinde, Arz-ı Mev'ud'un yorumu genellikle Yahudi-Hıristiyan literatüründeki anlamından farklıdır. İslam âlimleri, bu toprakların İsmailoğullarına sadece belirli şartlar altında verildiğini ve onların itaatsizlikleri nedeniyle bu vaadin geri alındığını vurgularlar³ (Elmalılı, 2007, 3/273).

Arz-ı Mev'ud konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Biz bu çalışmalardan ayrı olarak Arz-ı Mev'ud kavramını tefsirlerde daha da detaylandırdık. Ayrıca bu çalışmamızda Arz-ı Mev'ud kavramının Avrupa ve Amerika'da nasıl algılandığını, günümüz İsrail'inde nasıl yorumlandığını da izah etmeye çalıştık.

1. YAHUDİ TARİHİNİN DÖNÜM NOKTALARI: İNANÇ, DİASPORA VE DEVLET

Yahudi tarihi, insanlık tarihinin en eski ve en zengin kesitlerinden biridir. Hz. İbrahim ile başlayan bu tarih, dinî, kültürel ve siyasî unsurlarla şekillenmiş olup dünya tarihine önemli katkılarda bulunmuştur. Yahudi halkı, çeşitli dönemlerde büyük medeniyetlerin içinde yer almış, sürgünler ve diasporalar yaşamış, ancak her daim kimliğini ve inancını korumuştur. (Grant, 1984, s. 45; Demirkol, 2023,44-49) Yahudiler tarihleri boyunca pek çok defa sürgün edilmiş bir millet olmasına rağmen dünya milletleri arasında en çok vahdet sağlayan bir kavimdir.(Demirkol, 2022, 103-107).

1. 1. İlk Dönem: İbrahim'den Mısır'a

Yahudi tarihinin kökeni, M.Ö 2. binyılda Hz. İbrahim peygamber ile başlar. Yahudiler, İbrahim'i ataları olarak kabul ederler ve Yahudilik inancının temel taşlarından biri, Tanrı'nın Hz.İbrahim ve soyuna vaat ettiği topraklar (Arz-ı Mev'ud) üzerine kurulur (Tevrat, 2001, Yaratılış Kitabı (Bereşit), özellikle 12. Bölüm Yaratılış 12:1-3 ayetleri). Hz. İbrahim'den sonra Yahudi halkının tarihî gelişimi, Hz. İshak ve Hz. Yakup ile devam eder. Hz. Yakub'un bir ismi de İsrail'dir. Yakub'un 12 oğlundan gelen soy, İsrail'in 12

² Bakara Süresi 2:40-61: Bu ayetlerde İsrailoğulları'nın Allah ile yaptıkları ahdi bozmaları, peygamberlere karşı gelmeleri ve Allah'ın gazabına uğramaları detaylı şekilde anlatılır.

³ Elmalılı, İsrailoğulları'na Arz-ı Mev'ud'un vaat edildiğini, ancak onların itaatsizlikleri ve korkaklıkları nedeniyle bu vadi kaybettiklerini açıklar. Bu ayetlerin tefsirinde, bu toprakların verilmesinin itaat şartına bağlı olduğu vurgulanır.

kabilesini oluşturur ve bu kabileler Yahudi kimliğinin çekirdeğini meydana getirir⁴ (Tevrat, 2001, Yaratılış Kitabı (Bereşit), özellikle 12. Bölüm Yaratılış 12:1-3 ayetleri).

Bu erken dönemde Yahudi halkı, Kenan bölgesine yerleşir. Ancak Yakub'un oğlu Yusuf'un Mısır'da önemli bir konuma yükselmesiyle Yahudilerin bir kısmı Mısır'a göç eder ve burada yaklaşık 400 yıl boyunca kalırlar. Bu süre zarfında, Mısır'da kölelik altına giren Yahudi halkı, büyük lider Musa'nın önderliğinde Mısır'dan çıkış yapar. Bu olay, Yahudi tarihinin en önemli kırılma noktalarından biridir ve Yahudi kimliğinin şekillenmesinde büyük rol oynar. Tevrat'ta anlatılan bu Exodus (Çıkış), Yahudilerin Tanrı ile yaptıkları antlaşmanın ve özgürlüğe kavuşmalarının simgesidir (Tevrat, 2001, Çıkış, 1/1-11-14;15/21; Çıkış hep bu olayı anlatır).

1. 2. Kral Davut ve Süleyman Dönemi: Yahudi Krallığı

Hız. Musa'nın önderliğinde Kenan topraklarına dönen Yahudiler, burada kendi krallıklarını kurarlar. Bu dönemde İsrail Krallığı'nın en önemli figürlerinden biri Kral Hız. Davut'tur. Hız. Davut, M.Ö. 1000 civarında İsrail Krallığı'nı birleştirir ve başkent olarak Kudüs'ü kurar. Kudüs, Yahudi tarihinin ve inancının en kutsal şehirlerinden biri haline gelir⁵ (Grant, 1984, s. 45)

Hız. Davut'un oğlu Hız. Süleyman, Yahudi tarihinin altın çağı olarak kabul edilen dönemde tahta geçer. Süleyman, Kudüs'teki ilk Tapınağı inşa ederek Yahudiliğin ibadet merkezi haline getirir. Bu tapınak, Yahudi dinî pratiğinin odak noktası olur. Ancak Süleyman'ın ölümünden sonra krallık ikiye bölünür: Kuzeyde İsrail Krallığı ve güneyde Yahuda Krallığı. Bu bölünme, Yahudi tarihindeki siyasî ve dinî karmaşaların başlangıcı olarak kabul edilir (Tevrat, 2001, 2. Samuel 5:1-10).

1. 3. Babil Sürgünü ve Diaspora

M.Ö 586'da Babil İmparatorluğu Kudüs'ü ele geçirir ve Hız. Süleyman'ın Tapınağı'nı yıkar. Yahudiler, Babil'e sürgün edilir. Babil Sürgünü, Yahudi tarihinin en acı verici

⁴ Michael Grant - The History of Ancient Israel: Yahudi halkının kökeni, Hız. İbrahim'in rolü ve İsrail kabilelerinin gelişimi bu eserde derinlemesine ele alınmıştır.

⁵ Kral Hız. Davut'un İsrail Krallığı'nı birleştirmesi ve Kudüs'ü başkent yapması olayı Tevrat'ta (Tanah) 2. Samuel kitabında geçmektedir. Özellikle 2. Samuel 5:1-10 bölümlerinde Davut'un tüm İsrail'in kralı olarak tahta geçişi, Kudüs'ü ele geçirmesi ve onu başkent yapması anlatılır. Bu bölümde Davut'un Yahuda ve İsrail kabileleri tarafından kral olarak tanındığı ve Kudüs'ü ele geçirerek orada egemenliğini kurduğu anlatılmaktadır.

Kudüs'ün kutsallığı ve İsrail Krallığı'nın merkezi olması, Yahudi inanç ve tarihinin temel unsurlarından biri olarak kabul edilir.

dönemlerinden biri olmakla birlikte, Yahudi dinî ve kimliğinin korunmasında kritik bir rol oynar⁶ (Bright, 2000, s. 45)

2. TEVRAT VE İNCİL'E GÖRE ARZ-I MEV'UD (VAAD EDİLMİŞ TOPRAKLAR)

Arz-Mevud (Vaad edilmiş Topraklar), Yahudi, Hıristiyan ve İslam geleneğinde önemli bir yere sahip olan dinî bir kavramdır. Bu kavram, özellikle Yahudilik ve Hıristiyanlıkta, Tanrı'nın belirli bir halkı için vaad ettiği toprakları ifade eder. Tevrat ve İncil'e göre Arz-ı Mev'ud, Tanrı'nın Hz. İbrahim ve soyuna vaat ettiği Kenan topraklarını kapsar (Tevrat, 2001, Yaratılış Kitabı (Bereşit), özellikle 12. Bölüm Yaratılış 12:1-3 ayetleri).

2. 1. Tevrat'ta Arz-ı Mev'ud

Tevrat (Eski Ahit), Yahudilikte kutsal kabul edilen kitapların bir derlemesidir ve Tanrı'nın İsrâiloğulları ile yaptığı anlaşmaları içerir. Arz-ı Mevud kavramı, özellikle Tevrat'ta İbrahim, İshak, Yakup ve onların soyundan gelenler için belirlenen bir yerdir. Bu kavramın kökeni, Tanrı'nın İbrahim ile yaptığı bir ahit ile başlar. Tevrat'a göre Tanrı, İbrahim'e şöyle seslenir: ***“Ve Rab İbrahim'e dedi: ‘Bu diyara git, ben seni büyük bir millet yapacağım ve sana bu toprakları vereceğim’”*** (Tevrat, 2001, Tekvin 12:1-7).

Bu ayet, Arz-ı Mev'ud'un temellerini atar ve Tanrı'nın İbrahim ve onun soyuna Kenan diyarını (bugünkü İsrail ve Filistin toprakları) vaat ettiğini belirtir. Daha sonra Hz. İbrahim'in (Hz. İbrahim'e yapılan vaat Yaratılış 12:1-3) soyundan gelen Hz. İshak (Tevrat, 2001, Yaratılış 26:3-4) ve Hz. Yakub'a da (Tevrat, Yaratılış 28:13-14) aynı vaadin tekrarlandığı görülür. Bu vaat, İsrailoğullarının Tanrının seçilmiş halkı olduğu inancının temel dayanaklarından biridir (Tevrat, 2001, Yaratılış 12:1-3;26:3-4; 28:13-14)

Tevrat'ta Arz-ı Mevud'un sınırları da detaylı bir şekilde tanımlanır. Yaratılış 15:18-21'de Tanrı, Hz. İbrahim'e ***“Mısır Nehri'nden büyük Fırat Nehri'ne kadar olan toprakları”*** vaat eder. Bu topraklar arasında Kenanlılar, Hittiler, Amoriler, Perizziler, Girgaşiler, Hiviler ve Yebusiler gibi halkların yaşadığı bölgeler bulunmaktadır. (Tevrat, 2001, Yaratılış 12:1-3;26:3-4; 28:13-14) .

⁶ John Bright, A History of Israel: Yahudi tarihinin başlangıcı ve Arz-ı Mev'ud vaadi bu kitapta kapsamlı bir şekilde işlenir

Arz-1 Mevud'un Tevrat'taki bu tanımı, İsrailoğullarının Mısır'dan çıkışı ve vaat edilen topraklara varışıyla ilgili önemli olayları içerir. Hz.Musa önderliğinde Mısır'dan çıkan İsrâiloğulları, çölde uzun yıllar süren bir yolculuktan sonra bu topraklara ulaşmaya çalışırlar. Ancak Tevrat'a göre, Musa bu topraklara giremez, fakat Tanrı ona Arz-1 Mev'ud'u uzaktan gösterir (Tevrat, 2001, Tesniye, 34:4).

2. 2. İncil'de Arz-1 Mev'ud

Hıristiyanlıkta Arz-1 Mevud kavramı Eski Ahit'ten (Tevrat) miras alınmış bir kavramdır. İncil'de Arz-1 Mev'ud, Yahudi geleneğinden farklı olarak doğrudan toprakla ilişkilendirilmekten ziyade daha çok ruhsal bir vaadi simgeler. Yeni Ahit'te bu kavramın, Tanrı'nın Krallığı'na ulaşmayı ve cenneti simgeleyen bir anlam kazandığı görülür (İncil, 2008, Romalılar, 4:3).

İncil'de Hz.İbrahim'e yapılan vaatten sık sık bahsedilir. Örneğin, Pavlus'un mektuplarında İbrahim'in inancı ve Tanrı ile yaptığı ahit sıkça anılır: "Ve Tanrı, İbrahim'e verdiği vaadi yerine getirdi ve onu doğruluk saydı" (İncil, 2008, Romalılar, 4:3).

Bu ayette Tanrı'nın vaadinin, sadece fiziksel bir toprak vaadi değil, İbrahim ve soyundan gelenlere ruhsal bir kurtuluş vaadi olduğu düşünülür. Hıristiyanlık inancına göre, Arz-1 Mev'ud, Tanrı ile doğru ilişki kuranların ebedî yaşama erişeceği bir yer olan cennetle özdeşleştirilir (İncil, 2008, Romalılar, 4:3).

3. 1. Arz-1 Mev'ud'un Önemi ve Etkileri

Tevrat ve İncil'de yer alan Arz-1 Mev'ud kavramı, tarih boyunca dinî, siyasî ve kültürel anlamda büyük etkilere sahip olmuştur⁷ (Sacks, 1968, s. 45). Yahudi halkı için Arz-1 Mev'ud, Yahudi kimliğinin ve inancının merkezi olmuştur. Yahudiler, Tanrı'nın onlara vaat ettiği topraklarda yaşama arzusunu sürdürmüşler ve bu toprakları bir kutsal miras olarak görmüşlerdir. Özellikle modern dönemde İsrail İşgal Devleti'nin kurulması, Tevrat'taki Arz-1 Mev'ud anlayışıyla ilişkilendirilmiş ve bu topraklara dönüş fikri dinî ve siyasî bir kimlik kazanmıştır (Jewish Encyclopedia: "Holy Land" (Kutsal Topraklar) ve "Covenant" (Ahit) Maddeleri).

⁷ Jonathan Sacks - Future Tense: A Vision for Jews and Judaism in the Global Culture: Arz-1 Mev'ud'un Yahudi inancında dinî ve kültürel bir kavram olarak nasıl yeniden yorumlandığını ele alır.

Hıristiyanlıkta ise Arz-1 Mev'ud, cenneti ve Tanrı'nın krallığını simgeleyen bir metafor haline gelmiştir. Hıristiyanlar için bu kavram, ebedî yaşama erişme vaadinî hatırlatan bir semboldür. Dolayısıyla, Arz-1 Mevud Hıristiyanlıkta ruhsal bir anlam taşır ve fiziksel topraklardan ziyade Tanrı'nın krallığında yer bulmayı temsil eder (İncil, 2008, Matta 5:5 (Dağdaki Vaaz); Yuhanna, 14:2-3; İbranilere Mektup 11:8-16).

Tevrat ve İncil'e göre Arz-1 Mev'ud, Yahudi ve Hıristiyan inançlarında önemli bir yere sahip olan, Tanrı tarafından İbrahim ve soyuna vaat edilen toprakları veya ruhsal krallığı simgeler. Tevrat'ta daha çok fiziksel topraklar olarak tanımlanan Arz-1 Mev'ud, (Jewish Encyclopedia: "Holy Land" (Kutsal Topraklar) ve "Covenant" (Ahit) maddeleri). İncil'de cennet ve ebedi yaşam gibi ruhsal bir boyuta evrilmiştir (İncil, 2008, Matta 5:5 (Dağdaki Vaaz); Yuhanna, 14:2-3; İbranilere Mektup 11:8-16).

Hem Yahudilik hem de Hıristiyanlık açısından, bu vaat Tanrı'nın halkına yönelik bir lütuf ve geleceğe dair bir umudun ifadesi olarak görülür. Arz-1 Mev'ud kavramı, tarih boyunca bu dinlere mensup topluluklar için derin bir inanç ve kimlik kaynağı olmaya devam etmiştir (Armstrong, 2006, s. 49).

4. ARZ-I MEV'UD ANLAYIŞI: AVRUPA VE AMERİKA PERSPEKTİFİNDEN BİR İNCELEME

Arz-1 Mev'ud, Yahudi ve Hıristiyan teolojisinin önemli bir kavramı olup, tarih boyunca çeşitli yorumlara ve siyasî anlayışlara konu olmuştur. "Vaad Edilmiş Topraklar" olarak da bilinen Arz-1 Mev'ud, Yahudilerin Tanrı tarafından vaat edilen topraklarda yaşama hakkına sahip olduğu inancına dayanır. (Tevrat, 2001, Tekvin, 12:1-7). Bu topraklar, genellikle bugünkü İsrail ve Filistin topraklarını kapsayan bir coğrafi bölgeyi ifade eder. (Hz. İbrahim'e yapılan vaat, Tevrat, Yaratılış 12:1-3) Avrupa ve Amerika'daki siyasî ve dinî akımlar, bu kavramı tarih boyunca farklı şekillerde yorumlamış, özellikle Yahudi yerleşimlerine ve İsrail İşgal Devleti'nin kurulmasına yönelik politikalarını bu bağlamda şekillendirmiştir (Sacks, 1968, 45).

Bu bölümde Avrupa ve Amerika'nın Arz-1 Mev'ud anlayışını tarihsel, dinî ve siyasî açılarından ele alacaktır.

4. 1. Avrupa'nın Arz-ı Mev'ud Anlayışı

Avrupa'da Arz-ı Mev'ud anlayışı, özellikle Hıristiyan teolojisi çerçevesinde şekillenmiştir. Orta Çağ'da Katolik Kilisesi, Yahudiliğe karşı mesafeli bir tutum sergilemiş ve Yahudilerin Arz-ı Mev'ud hakkını tanımamıştır (Goodman, 2019, s. 45). Ancak reform hareketi sonrasında protestan düşünce yapısı içerisinde bu kavrama daha fazla ilgi gösterilmeye başlanmıştır. Özellikle İngiltere'de, 16. ve 17. yüzyıllarda Puritanlar ve diğer Protestan gruplar, Yahudilerin Filistin'e geri dönmesi gerektiği inancını savunmuşlardır (Katz, 1982, s. 90-120).

18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa'da yükselen milliyetçilik ve sömürgecilik anlayışı, Yahudi halkının kaderiyle ilgili yeni bir perspektif getirmiştir. Avrupalı güçler, Yahudilerin Filistin'e dönüşünü destekleyici veya karşı çıkan pozisyonlar almışlardır. Özellikle 19. yüzyılın sonlarında, Siyonist hareketin kurulmasıyla birlikte, Avrupa'da Yahudi yerleşimleri konusu daha da önem kazanmıştır (Hill, 1993, s. 170-185).

1917'de İngiltere'nin yayımladığı Balfour Deklarasyonu, Yahudilere Filistin'de bir yurt vaat etmiş ve bu durum, Arz-ı Mev'ud anlayışının Avrupa'daki siyasî boyutunu derinleştirmiştir. Balfour Deklarasyonu, Avrupa'nın Yahudilerin Filistin'e dönüş hakkını destekleyen en önemli adımlardan biri olmuştur. Ancak bu vaat, Filistin'deki Arap halkı için büyük bir endişe kaynağı olmuş ve ilerleyen dönemlerde Arap-İsrail çatışmasının temel unsurlarından biri haline gelmiştir (Schneer, 2010, s. 300-350).

4. 2. Amerika'nın Arz-ı Mev'ud Anlayışı

Amerika Birleşik Devletleri'nde Arz-ı Mev'ud anlayışı, Avrupa'daki gelişmelere paralel olarak, hem dinî hem de siyasî bir perspektif kazanmıştır. 19. yüzyılda Amerika'da yükselen Evanjelik Hıristiyanlık, Yahudilerin Filistin'e dönüşünü Mesih'in gelişine bağlayan bir eskatolojik inanç geliştirmiştir. Bu bağlamda, Yahudilerin Arz-ı Mev'ud'a kavuşması, Tanrının planının bir parçası olarak görülmüştür. Özellikle Amerikan Evanjelik çevrelerinde bu inanç, İsrail devletinin kurulmasıyla daha da güçlenmiş ve Amerikan dış politikasını etkilemiştir (Thomas, 2004, s. 45-70).

Amerika, 20. yüzyıl boyunca İsrail'in kurulmasına verdiği destekle dikkat çekmiştir. 1948'de İsrail Devleti'nin kuruluşunu ilk tanıyan ülkelerden biri olan ABD, Soğuk Savaş dönemi boyunca İsrail'e askeri, ekonomik ve diplomatik destek sağlamıştır. Amerikan

Yahudi lobisi ve Evanjelik grupların etkisi, ABD'nin İsrail'e yönelik tutumunda önemli bir rol oynamıştır. Bu gruplar, Arz-ı Mev'ud inancını yalnızca dinî bir öğreti olarak değil, aynı zamanda ABD'nin Orta Doğu'daki çıkarları doğrultusunda şekillenen bir dış politika aracı olarak da görmüşlerdir (Weber, 2004, s. 120-160).

4. 3. Avrupa ve Amerika Arasındaki Farklılıklar

Avrupa ve Amerika'nın Arz-ı Mev'ud anlayışı arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Avrupa, tarihsel olarak Yahudi yerleşimleri konusunda daha temkinli ve zaman zaman karşıt bir tutum sergilemiştir. Özellikle Holokost öncesi ve sonrası dönemde Avrupa'da Yahudi karşıtlığı ve milliyetçilik, Yahudilerin Filistin'e dönüşü konusundaki tartışmaları daha karmaşık hale getirmiştir. Ancak Balfour Deklarasyonu gibi adımlarla Avrupa, Yahudilerin Filistin'de bir yurt sahibi olma taleplerini zaman zaman desteklemiştir (Katz, 1984, s. 110-130).

Amerika ise özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde, İsrail'e verdiği kesintisiz destekle dikkat çekmektedir. Amerikan dinî ve siyasetî kültüründeki Arz-ı Mev'ud anlayışı, Yahudilerin bu topraklar üzerinde Tanrı tarafından verilmiş bir hakka sahip olduğu inancını güçlendirmiştir. Bu anlayış, Amerikan dış politikasının İsrail yanlısı duruşunu da şekillendirmiştir (Weber, 2004, s. 120-160).

Avrupa ve Amerika'nın Arz-ı Mev'ud anlayışı, tarihsel ve kültürel arka planlarıyla şekillenmiş farklı perspektifler sunmaktadır. Avrupa, Yahudi yerleşimlerine daha pragmatik ve zaman zaman mesafeli bir yaklaşım sergilerken, Amerika'da bu kavram dinî ve siyasetî bir ideal olarak güçlü bir şekilde savunulmaktadır (Katz, 1984, s. 110-130).

Bu farklılıklar, günümüzde İsrail ve Filistin sorununun çözümüne yönelik yaklaşımlarda da kendini göstermektedir. Arz-ı Mev'ud kavramı, sadece dinî bir öğreti olarak kalmamış, aynı zamanda Batı dünyasının Orta Doğu politikasını şekillendiren önemli bir unsur haline gelmiştir (Weber, 2004, s. 120-160).

5. GÜNÜMÜZDEKİ İSRAİL'İN ARZ-I MEV'UD ANLAYIŞI: TARİHSEL VE GÜNCEL PERSPEKTİFLER

Arz-ı Mev'ud (Vaad Edilmiş Topraklar), Yahudi inancına dayalı olarak, Tanrı'nın Yahudilere vadettiği topraklar anlamına gelir. Bu kavram, hem dinî hem de siyasetî açılarından büyük önem taşır ve tarih boyunca Yahudi halkının kaderini şekillendiren bir

inanç sistemi olmuştur. Günümüzde ise İsrail'in Arz-ı Mev'ud anlayışı, özellikle Filistin ve diğer komşu ülkeler ile olan siyasî ve toprak temelli çatışmalarda önemli bir rol oynamaktadır (Sacks, 1968, s. 45).

Bu başlık altında, Arz-ı Mev'ud'un tarihsel kökenleri ile İsrail'in günümüzdeki toprak politikaları arasındaki ilişkiyi incelenecektir.

5. 1. Tarihsel Arka Plan: Arz-ı Mev'ud'un Teolojik ve Tarihi Temelleri

Arz-ı Mev'ud kavramı, Yahudi kutsal kitabı Tevrat'ta sıkça bahsedilen bir konudur. Tanrı'nın İbrahim'e ve soyuna vadettiği topraklar olarak geçen bu alan, günümüz İsrail, Filistin, Lübnan ve Ürdün'ün bazı bölgelerini içerir. (Tevrat, 2001, Tekvin, (Yaratılış) 15:18- Çıkış 23:31). Yahudi inancında bu vaat, Tanrı'nın Yahudi halkıyla yaptığı bir antlaşmanın simgesi olarak görülür ve Yahudilerin bu topraklarda egemen olma hakkını ifade eder. (Tevrat, 2001, Çıkış 23:31) Jonathan Sacks, Arz-ı Mev'ud kavramını modern Yahudi kimliği ve inancıyla ilişkilendirir, bu kavramın nasıl dini ve kültürel bir bağlamda devam ettiğini inceler (Sacks, 1968. s. 45-50).

Tarih boyunca, Yahudilerin bu topraklara dönüş arayışı, özellikle Yahudi diasporası sırasında canlı kalmış ve Siyonizm hareketi ile modern bir siyasî amaca dönüşmüştür (Avner, 2000, s. 45). 19. yüzyıl sonlarında Siyonist liderler, Yahudilerin kadim topraklarına geri dönüşünü teşvik etmiş ve 1948'de İsrail İşgal Devleti'nin kurulmasıyla bu süreç somut bir siyasî boyut kazanmıştır.⁸ İsrail'in kurulması, bir anlamda Arz-ı Mev'ud'a dönüş olarak da sembolize edilmiştir (Avner, 2000, s. 45).

5. 2. Günümüzde İsrail'in Arz-ı Mev'ud Anlayışı

Günümüzde Arz-ı Mev'ud kavramı, İsrail'in sınır politikaları ve Filistin ile olan ilişkilerinde önemli bir sembolik rol oynar. Ancak, bu kavramın modern İsrail politikaları üzerindeki etkisi, farklı siyasî ve dinî gruplara göre değişiklik gösterir.

Dinî Siyonistler ve Arz-ı Mev'ud: Dinî Siyonistler, Arz-ı Mev'ud'u somut bir coğrafi hedef olarak görürler ve Yahudilerin tarihsel olarak bu topraklarda mutlak egemenlik hakkına sahip olduğuna inanırlar. Bu gruplar, özellikle Batı Şeria (Yahudiye ve Samiriye) bölgelerinin işgal edilmesi ve Yahudi yerleşim birimlerinin genişletilmesi gerektiğini

⁸ Avner, Y. "The Jewish Return to the Land of Israel: A Historical Perspective." Bu kitap, Yahudi halkının tarihsel olarak topraklarına dönüşünü inceler ve bu dönüşün Siyonizm hareketiyle nasıl birleştiğini tartışır.

savunurlar. Onlara göre, bu alanlar Tanrının Yahudi halkına vadettiği toprakların bir parçasıdır ve bu nedenle vazgeçilmezdir (Sonuç, Yusuf Süha 2018, 167-185).

Seküler İsraililer ve Arz-ı Mev'ud: İsrail toplumunda, seküler kesimler ise Arz-ı Mev'ud kavramına daha pragmatik bir yaklaşım sergilerler. Onlar için güvenlik ve ulusal sınırlar, dinî bir zorunluluktan ziyade siyasî ve diplomatik müzakerelere dayanan unsurlardır. Seküler İsraililer, barış süreci ve iki devletli çözümün mümkün olduğunu savunurken, Arz-ı Mev'ud'a dayalı genişlemeci politikaları desteklememektedirler⁹ (Joseph, 2008, s. 120-132.).

Siyasî Etkiler: Arz-ı Mev'ud kavramı, İsrail'in Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Golan Tepeleri'ndeki yerleşim politikalarına da etki etmektedir. İsrail'in bu bölgelerdeki yerleşim birimlerini genişletmesi, hem uluslararası toplumun tepkisini çekmekte hem de bölgedeki Filistin halkıyla olan gerilimi artırmaktadır. Bu yerleşim faaliyetleri, bazı dinî ve milliyetçi gruplar tarafından Arz-ı Mev'ud'un gerçekleştirilmesi olarak görülürken, uluslararası hukuk çerçevesinde yasa dışı kabul edilmektedir (Elvin, 2022. 1778-1798).

5. 3. Arz-ı Mev'ud'un Siyasî Gerçekliği ve Uluslararası Tepkiler

İsrail'in Arz-ı Mev'ud kavramını tarihî ve dinî bir hak olarak görmesi, uluslararası toplum tarafından farklı yorumlanmaktadır. Birleşmiş Milletler ve birçok ülke, İsrail'in 1967 sınırlarına çekilmesini savunurken, İsrail'in yerleşim genişletme politikaları ise bölgede barışın önündeki en büyük engellerden biri olarak görülmektedir. Özellikle Batı Şeria'daki yerleşimler, İsrail'in toprak genişletme politikasının en somut örneğidir ve Arz-ı Mev'ud düşüncesi ile doğrudan bağlantılıdır (Öke, 2011, s. 29-34).

Arz-ı Mev'ud kavramı, Yahudi halkı için kutsal bir anlam taşımakta ve tarih boyunca Yahudi kimliği ile özdeşleşmiştir. Ancak, günümüz İsrail İşgal devleti ve politikalarında bu kavramın etkisi, toplumun farklı kesimlerinde değişiklik göstermektedir. Dinî Siyonistlerin bu toprakları Tanrı tarafından vaat edilen yerler olarak görmesi, modern İsrail'in toprak genişletme politikalarında etkili olurken, seküler kesimler bu anlayışa daha pragmatik yaklaşmaktadır. Arz-ı Mev'ud anlayışı, İsrail'in hem iç hem de dış

⁹ Ginat, Joseph. "İsrail Toplumunda Siyonizm ve Güvenlik Politikaları." Ginat, seküler İsraililerin güvenlik politikalarına, iki devletli çözüm fikrine olan yaklaşımlarını ve genişlemeci politikalara karşı tutumlarını derinlemesine analiz eder.

politikasında önemli bir yer tutmaya devam etmekte ve Ortadoğu'daki barış çabalarını doğrudan etkilemektedir. (Öke, 2011, s. 29-34).

6. KUR'AN VE TEFSİRLERDE ARZ-I MEV'UD: TARİHSEL VE TEOLOJİK BAĞLAM

Arz-ı Mev'ud (Vaad Edilmiş Topraklar), Yahudi ve Hıristiyan kutsal metinlerinde önemli bir yer tutan bir kavramdır. Bu kavram, genellikle Tanrı'nın Hz.İbrahim ve soyuna vaat ettiği topraklar olarak anılır. (Tevrat, Tekvin 12:1-7). Bu topraklar, özellikle Yahudilik ve Siyonizm açısından, Tanrı'nın halkına bir lütfu ve gelecek vaatlerinin sembolü olarak görülmüştür.(Tevrat, 2001, Tekvin 12:1-7).

İslam literatüründe ise Arz-ı Mev'ud terimi, Kur'an'da doğrudan bu ifadeyle geçmemekle birlikte, bazı ayetlerde ve peygamber kıssalarında bu meseleye dair yorumlara yer verilmiştir. Bu başlık altında, Kur'an'da nasıl geldiği ve Arz-ı Mev'ud kavramının nasıl ifade edildiği ve tefsir âlimlerinin bu konuya hangi yaklaşımları benimsediği ele alınacaktır.

6. 1. Kur'an'da Arz-ı Mev'ud Kavramının Geçtiği Ayetler

Kur'an'da Arz-ı Mevud kavramı doğrudan yer almaz, ancak Yahudilere vaat edilen topraklar konusu bazı ayetlerde dolaylı olarak geçer. Bu bağlamda en önemli ayetler, Bakara ve El-Mâide surelerinde bulunur. Kur'an, tarihsel olarak İsrailoğulları'na belli toprakların vaat edildiğini belirtir. Ancak bu vaat, mutlak bir hak olarak değil, İsrailoğulları'nın Allah'a itaat etmesi ve emirlerine uyması şartıyla verilmiştir.

el-Mâide Süresi 21. Ayet: *“Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı (takdir ettiği) mukaddes yere girin ve arkanıza dönmeyin, yoksa kaybedersiniz.”* Bu ayette Hz. Musa'nın, İsrailoğulları'na Allah tarafından vaat edilen mukaddes topraklara girmeleri gerektiğini söylediği vurgulanır. Ancak devamındaki ayetler, İsrailoğulları'nın korkup bu emre karşı geldiklerini ve bu yüzden o topraklara giremediklerini açıklar (el-Mâide Süresi, 5:22).

el-Ârâf Süresi 137. Ayet: *“Zayıf bırakılan kavmi de, bereketler verdiğimiz doğunun ve batının topraklarına mirasçı kıldık...”* Bu ayet, İsrailoğulları'nın Mısır'dan çıkışının ardından Allah tarafından mübarek kılınan topraklara mirasçı kılındığını ifade eder. Bu topraklar, genellikle Filistin ve çevresi olarak kabul edilir.

Kur'an'da Arz-ı Mevud'un Koşulları: Kur'an'a göre, vaat edilmiş topraklar meselesi, sadece etnik ya da tarihi bir hak meselesi değil, aynı zamanda iman, itaat ve ahlaki yükümlülüklerle de ilişkilidir. Kur'an, İsrailoğulları'nın Allah'ın emirlerine uymaları ve ilahî buyruklara sadık kalmaları durumunda bu toprakların onlara verildiğini, aksi halde bu vaadin geçerliliğini yitirdiğini belirtir. İsrailoğulları'nın bu vaat edilen topraklara girişini engelleyen şey, itaatsizlikleri ve Allah'ın emirlerine karşı gelmeleridir. (et-Tâberî, 1992, 2/317-318).

Bu bağlamda, Kur'an, toprak vaadinin yalnızca bir soy ya da topluma değil, Allah'a itaat eden, adaleti ve doğru yolu izleyen her topluma yönelik olduğunu ima eder. Yani, Arz-ı Mevud, ahlaki ve dini sorumluluklarla bağlantılıdır; salt bir etnik grubun sonsuza dek sürecek mülkü olarak görülmez. (ez-Züheylî Tefsiri, 2011, 3/424-425).

Kur'an'da Arz-ı Mevud ifadesi doğrudan yer almaz. Ancak, bazı ayetlerde İsrailoğullarına vaat edilen topraklardan bahsedilir. Özellikle el-Mâide 21. ayeti ile el-el-Â'râf 137. ayetleri bu bağlamda öne çıkmaktadır.

6. 1. 1. el-Mâide 5/21 ayet

يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

“(Hz. Musa (a.s) dediki): ‘Ey kavmim! Haydi, Allah’ın sizin için takdir ve girmenizi emir buyurduğu şu **mukaddes ülkeye girin** ve sakın düşmandan korkarak gerisin geriye dönüp kaçmayın. Yoksa kaybedenlerden olursunuz” (el-Mâide, 5/21).

Seyyid Kutub, el-Mâide 5/21 ayetini, İsrailoğulları'nın Allah'ın emriyle kutsal topraklara girmeleri gerektiğini vurgulayan bir mesaj olarak tefsir etmiştir. Ona göre, bu ayet, sadece fiziksel bir yerin işgali değil, Allah'ın bu topraklara sahip olma hakkı ve bu emre uymanın gerekliliğini ifade eder. Aynı zamanda, halkın korku ve tereddütle geri dönmemesi gerektiğini, çünkü bu durumda kaybedeceklerini ve Allah'ın emrine karşı gelmiş olacaklarını belirtir. Bu tefsir, iman ve teslimiyetin önemine dair güçlü bir hatırlatmadır (Kutub, 1986, 4/347-348).

el-Mevdûdî, el-Mâide 5/21 ayetini, İsrailoğulları'na verilen toprakları Allah'ın bir emri olarak yorumlamaktadır. Bu ayet, Allah'ın takdir ettiği kutsal topraklara girmeleri gerektiğini belirtirken, korkudan ve tereddütlerden kaçınarak Allah'a tam teslimiyet göstermeleri gerektiğini vurgular. el-Mevdûdî'ye göre, bu ayet halkı, Allah'ın iradesine

ve kudretine güvenmeye çağırırken, kayıtsız ve teslim olmayan bir tavrın kayıplara yol açacağına dikkat çeker (el-Mevdûdî, 1986, 2/241-243).

6. 1. 2. el-Â'râf, 7/137 ayet

وَأُورِثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا^ط وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ
بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا^ط وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ

“Hor görülüp zayıf bırakılan milleti (İsrailoğullarını), bereketler verdiğimiz yerin doğularına ve batılarına mirasçı kıldık. Rabbinin İsrailoğullarına olan güzel sözü, sabretmeleri sebebiyle tam yerine geldi. Firavun ve kavminin yapmakta oldukları her şeyi ve yükseltmekte oldukları her şeyi (binaları) ise yerle bir ettik” (el-Â'râf, 7/137).

Vehbe ez-Züheylî et-Tefsirü'l-munîr isimli tefsirinde bu ayeti izah ederken şunları dile getirir. *“Allah'ın size yazdığı yere”* “Allah'ın sizin için kısmet kılıp belirlediği yere. Allah Hz. İbrahim'e o mukaddes topraklarda yerleşme hakkını verme vaadinde bulunmuştu. Yoksa onlara mülk olmak anlamında değil. Çünkü böyle bir şey vakıya muhalif olurdu. Yahudilerin bu vaadden onların mutlaka bu mülk edindikleri yerlere döneceklerine dair bir sonuç çıkarmaları doğru değildir” (ez-Züheylî, 2011, 3/424-425).

Bu ayetlerde, İsrailoğullarına bir toprak vaat edildiği açıkça görülmektedir. Ancak tefsirciler, bu vaat edilen toprakların coğrafi sınırları ve bu mukaddes toprakların neresi olduğu konusunda farklı yorumlar getirmişlerdir. (et-Tâberî, 1992, 2/317-318). Bu farklı yorumlar ayrı ayrı başlıklar altında incelenecektir.

6. 2. Tefsirlerde Arz-ı Mev'ud

Kur'an tefsirlerinde Arz-ı Mev'ud, mutlak bir hak değil, bir nimet ve imtihan vesilesi olarak değerlendirilir. İtaatsizlik ve nankörlük nedeniyle bu vaat geri alınmıştır.

Arz-ı Mev'ud, tefsirlerde yalnızca bir coğrafi vaat değil, aynı zamanda bir imtihan alanı olarak ele alınır. İsrailoğulları'nın ilahi yasalar karşısındaki tutumlarına göre bu toprakları koruma ya da kaybetme durumunda oldukları vurgulanır. İslam tefsirlerinde bu vaat, İsrailoğulları'nın özgün bağlamında değerlendirilmekle birlikte, İslam ümmeti için doğrudan bir hak iddiası olarak yorumlanmaz.

Tefsirlerde Arz-ı Mev'ud kavramı, tarihsel ve dinî bağlamda İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar olarak değerlendirilirken, bu vaatlerin şartlara bağlı olduğu belirtilir.

6. 2. 1. et-Tâberî Tefsiri:

et-Tâberî Câmî‘u‘l-Beyân fî Tefsîri‘l-Kur‘ân adlı eserinde Arz-ı Mev'ud (Vaad Edilmiş Topraklar) kavramını ele alırken Kur'an'daki ilgili ayetleri ayrıntılı şekilde yorumlamış ve hem coğrafi hem de dinî bağlamda değerlendirmiştir. (et-Tâberî, 2019, 1/211-3/184).

El-Mâide Süresi 21. ayette geçen “Allah’ın size yazdığı mukaddes topraklar” ifadesini yorumlarken et-Tâberî, bu toprakların Filistin ve Beytü‘l-Makdis (Kudüs) olduğunu belirtir. İsrailoğulları’na vaat edilen bu toprakların, onların Allah’a iman edip peygamberlere itaat etmeleri şartına bağlı olduğunu vurgular. İsrailoğulları’nın Hz. Musa’ya karşı gelerek korkuya kapıldığını ve bu yüzden vaat edilen topraklara girmekte geciktiklerini ifade eder. (et-Tâberî, 2019, 1/211-3/184).

et-Tâberî Tefsiri: İsrailoğulları’na vaat edilen toprakların, onların Allah’ın emirlerine uymaları şartına bağlı olduğu ve aksi halde bu nimetlerin ellerinden alınabileceği vurgulanır. (et-Tâberî, 2019, 1/211-3/184).

et-Tâberî, Arz-ı Mev'ud’un Allah tarafından bir nimet olarak vaat edildiğini, ancak İsrailoğulları’nın isyanları nedeniyle bu nimetin ellerinden alındığını detaylı şekilde açıklar. Özellikle, vaat edilen bu toprakların, Allah’ın emirlerini yerine getiren topluluklar için bir ödül olduğunu ifade eder (et-Tâberî, 2019, 1/211-3/184).

et-Tâberî’nin tefsirinde Arz-ı Mev'ud kavramı, İsrailoğulları’nın tarihsel bir tecrübesi olarak ele alınır. Ancak bu kıssa, sadece geçmiş bir olay olarak değil, ümmetler için ahlaki ve dinî dersler çıkarılabilecek bir örnek olarak değerlendirilir. Toprakların vaat edilmesi, Allah’a sadakatle ilişkilidir. Peygamberlere isyan eden bir topluluk bu nimetlerden mahrum kalır.

6. 2. 2. ez-Zemahşerî (el-Keşşaf):

ez-Zemahşerî, el-Keşşâf adlı meşhur tefsirinde Arz-ı Mev'ud kavramını Kur'an'ın ahlaki ve dinî mesajları çerçevesinde yorumlar. İsrailoğulları’na vaat edilen topraklarla ilgili ayetlerde, bu vaadi sadece coğrafi bir kazanç olarak değil, Allah’ın itaat ve sadakat karşılığında verdiği bir nimet ve aynı zamanda sınav olarak ele alır. (ez-Zemahşerî, 2009, s. 342).

ez-Zemahşerî el-Keşşâf: Bu ayetlerin ahlaki mesajlarına ve ümmetlere verilen derslere odaklanır. İsrailoğulları'nın ilahi emirleri ihlal etmesinin, vaatlerin gerçekleşmemesine neden olduğuna işaret eder (ez-Zemahşerî, 2009, El-Mâide Süresi 5:20-24 Tefsiri, s. 342).ez-Zemahşerî, İsrailoğulları'nın korkaklık ve nankörlükleri sebebiyle Allah'ın gazabına uğradığını belirtir. Ona göre, bu topraklar sürekli bir mülk değil, itaatkâr bir yaşamın ödülüdür (ez-Zemahşerî, 2009, s. 342).

El-Mâide Süresi 21. ayette geçen “Allah'ın size yazdığı mukaddes toprak” ifadesi hakkında ez-Zemahşerî: Mukaddes toprakların, özellikle Beytü'l-Makdis (Kudüs) ve çevresi olduğunu ifade eder.(ez-Zemahşerî, 2009, s. 342-427).

Bu vaat, İsrailoğulları'na iman, ibadet ve peygamberlere itaat şartıyla verilmiştir. İsrailoğulları bu şartlara uyduğunda nimetleri koruyabilmiş, aksi halde bu topraklardan mahrum bırakılmıştır. .(ez-Zemahşerî, 2009, s. 342-427).

ez-Zemahşerî, İsrailoğulları'nın Hz. Musa'ya itaatsizlik etmelerini ve korkaklık göstermelerini eleştirir. Bu davranışın, onların vaat edilen topraklara girmelerini engellediğini belirtir. .(ez-Zemahşerî, 2009, s. 342-427-486).

ez-Zemahşerî, el-Keşşâf tefsirinde Arz-ı Mev'ud kavramını ahlaki ve manevi bir perspektiften ele alır: Bu toprakların İsrailoğulları'na verilmesi, onların Allah'a itaat ve sadakatine bağlıdır. Peygamberlere isyan eden ve Allah'ın emirlerini ihlal eden topluluklar, bu topraklardan mahrum bırakılmıştır. Müslümanların bu kıssadan ders çıkararak ilahi emirlere uygun bir hayat sürmeleri gerektiğini vurgular.

6. 2. 3. İbn Kesir Tefsiri:

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'ân'il-azîm adlı eserinde Arz-ı Mev'ud (Vaad Edilmiş Topraklar) kavramını İsrailoğulları'nın tarihsel bir tecrübesi bağlamında ele alır ve bu olaylardan ibret alınması gerektiğini vurgular. İbn Kesîr'in yaklaşımı, Kur'an ayetlerini tarihsel bilgiler ve hadislerle destekleyerek konuyu detaylı şekilde açıklamaya dayanır (İbn Kesîr, 1969, 2/159-3/234).

el-Mâide Süresi 21. ayetinde geçen “Allah'ın size yazdığı mukaddes toprak” ifadesini İbn Kesîr şu şekilde açıklar: Mukaddes topraklar, özellikle Filistin, Kudüs ve Beytü'l-Makdis bölgeleridir. Bu topraklar, İsrailoğulları'na Allah'a iman etmeleri ve peygamberlerine itaat etmeleri şartıyla vaat edilmiştir. İbn Kesîr, İsrailoğulları'nın Hz. Musa'nın emrine

itaatsızlık ederek korkuya kapıldıklarını ve bu yüzden vaat edilen topraklara girmekte geciktiklerini vurgular (İbn Kesîr, 1969, 2/159-3/234-3/426).

İbn Kesir Tefsiri: İsrailoğulları'nın davranışları ile Allah'ın vaatlerinin ilişkisi üzerinde durur ve bu toprakların Filistin ve Şam civarında olduğunu detaylandırır (İbn Kesir Tefsiri, 1969,. 2:40-61). İbn Kesir, İsrailoğulları'nın Allah ile yaptıkları ahdi bozduklarını ve bu nedenle vaat edilen topraklardan uzaklaştırıldıklarını açıklar (İbn Kesîr, 1969, 2/159-3/234-3/426).

İbn Kesir, İsrailoğulları'na vaat edilen toprakların ancak Allah'ın emirlerine uymaları durumunda onlara kalacağını belirtir. Musa'nın onları bu topraklara girmeye teşvik ettiğini, ancak onların korkuları nedeniyle geri çekildiklerini ifade eder (İbn Kesîr, 1969, 2/159-3/234-3/426).

İbn Kesîr, Arz-ı Mev'ud kavramını, İsrailoğulları'na iman ve itaat karşılığında verilen bir nimet ve aynı zamanda bir sınav olarak yorumlar. Ancak bu kıssa, sadece tarihsel bir olay olarak değil, Müslümanlara ahlaki ve dinî dersler sunan bir örnek olarak da ele alınır.

6. 2. 4. er-Râzî Tefsiri:

Fakih ve tefsirci er-Râzî et-Tefsirü'l-kebir mefâtihi'l-ğayb adlı meşhur tefsirinde Arz-ı Mev'ud kavramını, Kur'an'da İsrailoğulları'na vaat edilen toprakların tarihsel bağlamda ne anlama geldiğini açıklayarak ele alır. er-Râzî, ayetleri hem tefsirî hem de felsefî bir açıdan incelerken, bu kavramın sadece coğrafi değil, aynı zamanda manevi ve ahlaki bir anlam taşıdığına da dikkat çeker (er-Râzî, 2002, 9/15-10/500-501-14/395-397).

el-Mâide Süresi 21. ayette geçen **“Allah'ın size yazdığı mukaddes toprak”** ifadesine Râzî şöyle açıklık getirir: Buradaki “Mukaddes Topraklar”, özellikle Filistin ve Kudüs bölgelerini kapsar. Bu topraklar, İsrailoğulları'na Allah'a iman etmeleri ve peygamberlere itaat etmeleri şartıyla vaat edilmiştir (er-Râzî, 2002, 9/15).

er-Râzî, toprakların mukaddes olarak nitelendirilmesinin sadece fiziksel olarak değil, manevi olarak da bir anlam taşıdığını ve bu toprakların Allah'ın emirlerine uygun yaşayanlar için manevi bir değer taşıdığını vurgular. (er-Râzî, 2002, 9/15).

er-Râzî, Arz-ı Mev'ud'un Yahudilere verilen bir imtihan niteliği taşıdığını belirtir. İsrailoğulları'nın peygamberlerine ve Allah'ın emirlerine isyan etmelerinden dolayı bu

toprakları kaybettiklerini ifade eder. Ayrıca, bu toprakların kalıcı bir mülkiyet olmayıp, sadece itaat şartına bağlı olduğunu vurgular (er-Râzî, 2002, 9/15).

er-Râzî, al-Tafsirü'l-Kebîr adlı eserinde Arz-ı Mev'ud kavramını, İsrailoğulları'nın iman ve itaat karşılığında verilen bir toprak vaadi olarak ele alırken, aynı zamanda bu kıssanın ahlaki ve dinî dersler içerdiğini vurgular. Bu toprakların, sadece coğrafi bir alan olmadığını, manevi ve ahlaki sorumluluklar taşıyan bir vaat olduğunu belirtir. Allah'ın emirlerine sadık kalanlar için nimetlerin korunacağı, aksi takdirde kaybedileceği bir uyarıdır (er-Râzî, 2002, 9/15).

er-Râzî, Arz-ı Mev'ud kavramını sadece coğrafi bir vaat olarak ele almaz; aynı zamanda bu kavramın ahlaki ve manevi boyutlarını da vurgular. Arz-ı Mev'ud, İsrailoğulları için hem bir ödül hem de bir sınavdır. Bu toprakların sahipleri olan İsrailoğulları, sadece Allah'a iman edip peygamberlerine itaat ettiklerinde bu topraklarda kalabilirlerdi. İman ve itaat bu toprakların, onların mirası haline gelmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu perspektiften bakıldığında, topraklar maddi bir ödül değil, manevi bir sorumluluk taşır (er-Râzî, 2002, 9/15).

6. 2. 5. Ebu Hâyyân Tefsiri:

Ebu Hayyan, el-Bahr al-Muhît adlı tefsirinde, Arz-ı Mev'ud kavramını İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar bağlamında ele alırken, özellikle bu toprakların tarihsel, coğrafi ve manevi önemini vurgular. Ebu Hayyan, Kur'an'ın ayetlerini açıklarken yalnızca zahiri anlamlara değil, aynı zamanda derin manevi ve ahlaki boyutlara da dikkat çeker (Ebu Hayyan, 2010, 2/334).

el-MâideSüresi 21. ayette geçen **“Allah'ın size yazdığı mukaddes toprak”** ifadesi üzerine Ebu Hayyan şöyle yorumda bulunur: Mukaddes topraklar, özellikle Filistin ve Kudüs bölgesini kapsar. Bu topraklar, Allah'ın İsrailoğulları'na, iman ve itaat karşılığında verdiği bir ödül olarak değerlendirilir. (Ebu Hayyan, 2010,2/334-335).

Ebu Hayyan, bu toprakların sadece coğrafi olarak değil, manevi olarak da bir kutsiyet taşıdığını, burada vahiylerin indirildiğini ve peygamberlerin görev yaptığını vurgular.

Ayrıca, bu toprakların şartlı bir vaat olduğunu, İsrailoğulları'nın Allah'a karşı gelmeleri durumunda bu topraklardan mahrum kalacaklarını belirtir (Ebu Hayyan, 2010, 2/334-335).

Ebu Hayyan, Arz-ı Mev'ud kavramını, coğrafi bir vaat olmanın ötesinde, manevi ve ahlaki bir sorumluluk olarak görür: Bu topraklar, sadece dünyada maddi zenginlik sağlamak için değil, ilahi irade ve hikmet doğrultusunda da önemlidir. İman ve itaat, bu toprakların sahipliği için belirleyici faktörlerdir (Ebu Hayyan, 2010, 2/334-335).

Ebu Hayyan, Allah'ın emirlerine sadık kalan bir toplumun, Allah'ın nimetlerinden faydalanmaya devam edeceğini, ancak isyan ve bozgunculuk durumunda bu nimetlerin kaybedileceğini vurgular (Ebu Hayyan, 2010, 2/334-335).

Ebu Hayyan, el-Bahr al-Muhît adlı tefsirinde Arz-ı Mev'ud kavramını tarihsel bir gerçeklik olarak ele alırken, bunun manevi ve ahlaki boyutlarını da dikkate alır. İsrailoğulları'na vaat edilen toprakların, yalnızca coğrafi bir kazanç değil, aynı zamanda bir manevi sorumluluk olduğunu vurgular. Allah'a itaat ve sadakat, bu toprakların sahipliği için belirleyici bir faktördür. Müslümanlar için bu kıssa, Allah'a sadık kalmanın ve bozgunculuktan kaçınmanın önemini vurgulayan bir ders olarak sunulur (Ebu Hayyan, 2010, 2/334-335).

6. 2. 6. el-Beydâvî Tefsiri:

el-Beydâvî'nin "Tefsirü'l-Beydâvî Envarü't-tenzil ve esrarü't-te'vil" adlı tefsirinde, Arz-ı Mevud terimi, İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar anlamında açıklanır. el-Beydâvî, özellikle El-MâideSüresi 5:21 gibi ayetlerde geçen bu kavramı açıklarken, bu toprakların Filistin, Ürdün veya Şam bölgesi olduğunu belirtir. Arz-ı Mevud, İsrailoğulları'na Allah tarafından vaat edilen, onlara ait bir bölge olarak tasvir edilir (el-Beydâvî, 1955, 1/412). el-Beydâvî'ye Göre Arz-ı Mevud:

1. Vaat Edilen Topraklar: El-Beydâvî, Arz-ı Mevud'un, İsrailoğulları'na Hz. Musa'nın döneminde vaat edilen Filistin toprakları olduğunu ifade eder. Bu topraklar, İsrailoğulları için Allah'ın bir lütfu ve vaadi olarak kabul edilir. el-MâideSüresi 5:21'de geçen "**Allah'ın size yazdığı Arz-ı Mevud'a girin...**" ifadesi ile bu vaat açıklanır (el-Beydâvî i, 1955, 1/412).

2. Tarihi ve Coğrafi Bağlam: El-Beydâvî, Arz-ı Mevud'u belirli bir bölge olarak görür ve bu toprakların coğrafi olarak Filistin'i işaret ettiğini belirtir. İsrailoğulları bu topraklara Mısır'dan çıktıktan sonra yerleşmeyi amaçlamışlardır. Hazreti Musa'nın önderliğinde bu vaat yerine getirilmiştir (el-Beydâvî, 1955,

3. Manevi Boyut: el-Beydavî, Arz-ı Mevud'un yalnızca fiziksel bir toprak olarak kalmayıp, aynı zamanda bir manevi anlam taşıdığını da vurgular. Bu topraklar, adalet, hikmet ve düzenin hüküm süreceği bir yer olarak, İsrailoğulları'na sunulmuştur. (el-Beydâvî, 1955, 1/412).

4. Evrensel ve Gelecek Perspektifi: el-Beydavî, bu vaatlerin İslam'a ve Müslümanlar için de bir anlam taşıdığına dikkat çeker. Arz-ı Mevud sadece geçmiş bir vaadi değil, aynı zamanda barış ve düzenin hüküm süreceği bir yer olarak evrensel bir boyuta sahiptir. (el-Beydâvî, 1955, 1/412).

el-Beydavî'nin tefsirinde Arz-ı Mevud, İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar olarak açıklanır. Bu topraklar, özellikle Filistin bölgesi olarak kabul edilir ve bu vaadin, tarihsel bir bağlamda Hazreti Musa döneminde yerine getirilmiş olduğuna değinilir. Ayrıca, el-Beydavî, bu toprakların manevi anlam taşıdığını ve adaletin hüküm süreceği bir yer olarak İslam toplumu için de evrensel bir anlam taşıdığını belirtir. (el-Beydâvî, 1955, 1/412).

6. 2. 7. en-Nesefî Tefsiri:

en-Nesefî'nin Medârikü't-tenzil ve hakaikü't-te'vil adlı tefsirinde de Arz-ı Mevud terimi, İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar anlamında açıklanır. en-Nesefî, bu terimi genellikle Filistin bölgesi ile ilişkilendirir ve Allah'ın İsrailoğulları'na vaat ettiği topraklar olarak tanımlar (en-Nesefî, 2003, 1/162 vd).

en-Nesefî'nin Tefsirine Göre Arz-ı Mevud:

1. Vaat Edilen Topraklar: en-Nesefî, Arz-ı Mevud'u İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar olarak açıklar. Bu topraklar, özellikle Filistin'dir. el-MâideSüresi 5:21 gibi ayetlerde geçen bu kavram, İsrailoğulları için Allah tarafından belirlenen kutsal topraklardır. En-Nesefî, bu toprakların Hazreti Musa ve onun takipçilerine vaat edildiğini belirtir (en-Nesefî, 2003, 1/162 vd).

2. Tarihi Bağlam: en-Nesefî, bu vaatlerin tarihi bir yönü olduğuna dikkat çeker. İsrailoğulları, Mısır'dan çıkıp bu topraklara yerleşme mücadelesini vermişlerdir. Hazreti Musa'nın önderliğinde bu vaat gerçekleşmiş, fakat bu süreç içinde bir takım zorluklar ve isyanlar yaşanmıştır. Arz-ı Mevud, sadece coğrafi bir bölge değil, aynı zamanda manevi bir sorumluluk taşır (en-Nesefî, 2003, 1/162 vd).

3. Manevi ve Evrensel Boyut: en-Nesefî, Arz-ı Mevud'u yalnızca bir coğrafi bölge olarak değil, aynı zamanda adaletin, barışın ve hikmetin hüküm süreceği bir yer olarak ele alır. İslam'ın gelişimiyle bu toprakların farklı bir manevi anlam taşıyabileceğini ifade eder (en-Nesefî, 2003, 1/162 vd).

en-Nesefî'nin Tefsirinde Arz-ı Mevud, İsrailoğulları'na vaat edilen Filistin toprakları olarak tanımlanır. Bu topraklar, hem tarihsel hem de manevi bir anlam taşır. En-Nesefî, bu toprakların barış, adalet ve düzenin hüküm süreceği bir yer olarak anlaşılması gerektiğini vurgular ve bu vaadin sadece geçmişteki bir olay olmayıp, evrensel bir anlam taşıdığına dikkat çeker (en-Nesefî, 2003, 1/162 vd).

6. 2. 8. el-Kûrtûbî Tefsiri:

İmam Kurtubî, el-câmi' li ahkâmi'l-Kur'an, adlı tefsirinde Arz-ı Mevud kavramını, İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar üzerinden açıklar. Kurtûbî, bu kavramı hem tarihsel hem de manevi bir bağlamda değerlendirir. Arz-ı Mevud, hem coğrafi bir alan olarak hem de ahlaki ve dinî bir sorumluluk olarak önemli bir yer tutar (el-Kûrtûbî, 2010, 4/147-148).

el-Â'râf Süresi 137. ayetinde geçen "Bereketli Kıldığımız Topraklar" ifadesi üzerine -el-Kurtûbî şunları belirtir: Bereketli topraklar, özellikle Filistin, Şam ve çevresi olarak tanımlanır. Bu topraklar, İsrailoğulları'na Firavun'un zulmünden kurtulmalarının karşılığı olarak verilmiştir. (el-Kûrtûbî 2010, 7/147-148). el-Kurtûbî, bu toprakların verimli ve zengin olmasının yanı sıra, manevi bir değer taşıdığını ifade eder. Burada, peygamberlerin yaşamış ve vahyin indiği yerler vardır. Ayrıca, toprakların bereketli olması, maddi ve manevi zenginlikleri içerir, bu da Allah'ın bir nimetidir (el-Kurtûbî, 2010, 4/147-148).

el-Mâide Süresi 21. ayetinde geçen "Allah'ın size yazdığı mukaddes toprak" ifadesine Kurtubî şöyle açıklık getirir: Mukaddes topraklar, özellikle Filistin ve Kudüs bölgelerini kapsar (el-Kurtûbî, , 2010, Bu toprakların İsrailoğulları'na Allah'ın bir vaadi olarak verildiğini belirtir. Bu vaat, onların iman ve itaat etmeleri şartıyla geçerlidir. Bu topraklar, sadece coğrafi değil, manevi bir anlam taşır. Allah'a ve peygamberlere sadakat ile bu toprakların sahipliğine ulaşılabilir. Ayrıca, bu toprakların kutsallığı hem fiziksel hem de manevi bir bağlamda vurgulanır. Burada peygamberlerin görev yaptığı ve vahiylerin indirildiği yerler bulunur (el-Kurtûbî, , 2010, 4/147-148).

el-Kurtûbî, Arz-ı Mev'ud kavramını coğrafi bir vaat olmanın ötesinde, manevi bir sorumluluk olarak ele alır: Bu topraklar, sadece maddi fayda sağlamak amacıyla verilmemiştir; ilahi hikmet ve manevi sorumluluklar da bu vaadin içinde yer alır. İsrailoğulları, Allah'a ve peygamberlerine sadık kaldıkları sürece bu topraklarda kalabileceklerdir. Topraklar, iman ve itaat temelinde korunur, ancak bozgunculuk ve isyan durumunda kaybedilir. (el-Kurtûbî, , 2010, 4/147-148). Müslümanlar da bu kıssadan, Allah'a sadık kalmanın ve bozgunculuktan kaçınmanın önemini öğrenmelidirler.

6. 2. 9. el-Alûsî Tefsiri:

EL-Alûsî Rûhu'l-Meânî adlı meşhur tefsirinde Arz-ı Mev'ud (Vaad Edilmiş Topraklar) kavramını ele alırken, konuyu hem tarihi hem de dinî boyutlarıyla detaylandırmıştır. Özellikle Kur'an'daki ilgili ayetlerin açıklamalarında bu kavrama yer verir. Aşağıda Alûsî'nin bu konudaki önemli görüşleri derlenmiştir (el-Alûsî, 1987, 1/367-368).

Alûsî, “Mukaddes Topraklar” ifadesini açıklarken bu yerin Filistin ve Beytü'l-Makdis (Kudüs) olduğunu belirtir. Ancak burada İsrailoğulları'na yapılan vaadin, onların ahlaki ve dinî sorumluluklarına bağlı olduğunu ifade eder. İsrailoğulları'nın günah işlemesi ve peygamberlere karşı gelmesi durumunda bu toprakların ellerinden alınabileceğini dile getirir. (el-Alûsî,1987, 1/367-368).

Ayrıca, bu vaatlerin mutlak değil, şartlı olduğuna dikkat çeker ve İsrailoğulları'nın sergilediği ihanet, nankörlük ve peygamberlere karşı düşmanlık sebebiyle bu topraklardan mahrum bırakıldığını vurgular. (el-Alûsî, 1987, 1/367-368).

Alûsî'nin tefsiri, Arz-ı Mev'ud kavramını hem dinî hem de ahlaki bir perspektiften değerlendirir. Bu toprakların İsrailoğulları'na vaat edilmesinin, onların Allah'a olan itaatleriyle doğrudan bağlantılı olduğunu ve bu nimetin ahlaki değerleri koruyan herkes için geçerli bir prensip olduğunu savunur. Ancak bu vaadin İsrailoğulları'na özel bir ayrıcalık olarak ebedi olmadığını açıkça belirtir.

6. 2. 10. İbn Âşûr Tefsiri:

İbn Âşûr, et-Tahrîr ve't-Tenvîr adlı tefsirinde Arz-ı Mev'ud konusunu ele alırken, meseleyi hem Kur'an bağlamında hem de tarihi ve ahlaki yönleriyle değerlendirmiştir. Bu

kavramı özellikle İsrailoğulları'na yapılan vaatlerle ilgili ayetlerde detaylandırır. Aşağıda, İbn Âşûr'un bu kavrama yaklaşımı özetlenmiştir: (İbn Âşûr, 2005, 4/119-120).

İbn Âşûr, bu toprakların İsrailoğulları'na mutlak olarak değil, şartlı bir şekilde vaat edildiğini ifade eder. Yani Allah, bu toprakları sadece iman eden, salih amel işleyen ve Allah'ın emirlerine uyan bir topluluğa vaat etmiştir. İsrailoğulları bu şartlara uyduklarında bu topraklarda yaşama hakkı kazanmış, ancak ihanet ettiklerinde sürgüne maruz kalmışlardır. (İbn Âşûr, 2005, 4/119-120).

İbn Âşûr, Arz-ı Mev'ud'un (Vaad Edilmiş Topraklar) Yahudi inancında önemli bir yer tuttuğunu, ancak Kur'an'da bu konunun daha geniş bir bağlamda ele alındığını belirtir. Kur'an'daki ifadelerden yola çıkarak, vaad edilen toprakların Filistin, Şam ve Ürdün civarı olduğunu söyler. Özellikle şu ayetlere vurgu yapar (İbn Âşûr, 2005, 4/119-120).

İbn Âşûr'a göre bu olay, sadece İsrailoğulları'na yönelik bir tarihi bilgi değil, Müslümanlara da bir ders niteliğindedir. Allah'ın nimetlerinin, ancak iman ve itaatle korunabileceği, aksi durumda kaybedileceği vurgulanır (İbn Âşûr, 2005, 4/119-120).

İbn Âşûr, et-Tahrîr ve't-Tenvîrde Arz-ı Mev'ud kavramını, İsrailoğulları'na yapılmış bir vaadin tarihsel ve dinî boyutlarıyla ele alır. Bu vaadin Şartlı bir vaat olduğunu, iman ve ahlak kurallarına uymayan bir topluluğun bu vaatten mahrum bırakıldığını, Müslümanların bu kıssadan ders çıkarması gerektiğini vurgular.

6. 2. 11. İbn Âtiyye Tefsiri:

İbn Atiyye el-Endelüsî el-Muḥarrerü'l-vecîz fî tefsîri'l-kitâbi'l-'azîz adlı tefsirinde Arz-ı Mev'ud kavramını, İsrailoğulları'na Allah tarafından verilen bir nimet ve aynı zamanda bir sınav olarak ele alır. Konuya dair Kur'an'daki ilgili ayetleri detaylı bir şekilde yorumlayarak, bu toprakların vaat edilmesinin ahlaki, dinî ve tarihi boyutlarını açıklar (İbn Atiyye, 2016, 3/322).

İbn Atiyye, El-Mâide Süresi 21. ayette geçen **“Allah'ın size yazdığı mukaddes toprak”** ifadesini açıklarken, bu toprakların Filistin ve Şam bölgesi olduğunu belirtir. Şu noktaları vurgular: “Mukaddes” (kutsal) olarak tanımlanmasının sebebi, bu bölgenin birçok peygamberin memleketi ve vahyin iniş yeri olmasıdır (İbn Atiyye, 2016, 3/322).

Bu vaat, İsrailoğulları'nın Allah'a iman etmeleri ve emirlerine uymaları şartına bağlıdır. Eğer bu şartları ihlal ederlerse bu topraklardan mahrum kalacaklardır. İbn Atiyye, bu ayeti

yorumlarken, İsrailoğulları'nın Hz. Musa'ya itaatsizlik ederek korkuya kapıldıklarını ve bu yüzden bu topraklara girmekte geciktiklerini belirtir. (İbn Atıyye, 2016, 3/322).

İbn Atıyye'nin tefsiri, Arz-ı Mev'ud kavramını, İsrailoğulları'nın dinî ve ahlaki durumu çerçevesinde ele alır. Bu toprakların Şartlı olarak İsrailoğulları'na verildiğini, ancak onların isyanları sebebiyle ellerinden alındığını, Müslümanların bu kıssadan ders alması gerektiğini vurgular (İbn Atıyye, 2016, 3/322).

İbn Atıyye, Arz-ı Mev'ud kıssasını sadece tarihi bir bilgi olarak değil, Müslümanlara ders veren bir olay olarak değerlendirir: Allah, kullarını nimetlerle sınırar; bu nimetlere sahip olmanın şartı, itaat ve ahlaki değerlerin korunmasıdır. İsrailoğulları'nın ilahi vahye sırt çevirmesi ve peygamberlerine karşı gelmesi, onların bu toprakları kaybetmesine sebep olmuştur. Bu durum, Müslümanlara da bir uyarıdır: Allah'ın emirlerinden sapıldığında, elde edilen nimetler kaybedilir (İbn Atıyye, 2016, 3/322).

6. 2. 12. eş-Şevkânî Tefsiri:

eş-Şevkânî'nin "Fethü'l-Kedîr" adlı tefsirinde de Arz-ı Mevud kavramı, genel olarak İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar olarak açıklanır. Eş-Şevkânî tefsirinde, bu kavramı Kur'an'daki ilgili ayetler ışığında incelerken, Filistin topraklarına ve bu toprakların tarihsel bağlamına vurgu yapar. "Fethü'l-Kedîr", İbn Kesir'in Tefsiri gibi klasik tefsirlerin izinden giderek, ayetlerin hem tarihsel hem de manevi boyutlarını tartışır (eş-Şevkânî, 1994, 4/173-174). eş-Şevkânî'nin "Fethü'l-Kedîr"de Arz-ı Mevud:

1. Vaat Edilen Topraklar: Eş-Şevkânî, Arz-ı Mevud terimini, İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar olarak açıklar. Bu topraklar genellikle Filistin olarak kabul edilir. Kur'an-ı Kerim'de El-MâideSüresi 5:21 gibi ayetlerde belirtilen vaat, Hazreti Musa döneminden başlayıp, Hazreti Davud ve Hazreti Süleyman dönemlerine kadar uzanır. Eş-Şevkânî, bu vaadin Allah'ın bir lütfu olarak, İsrailoğulları'na sunulduğunu belirtir (eş-Şevkânî, 1994, 4/173-174).

2. Tarihi ve Dinî Bağlam: Arz-ı Mevud'un sadece tarihsel bir anlam taşımadığını vurgulayan eş-Şevkânî, aynı zamanda bu toprakların dinî bir anlam taşıdığını ifade eder. İsrailoğulları için vaat edilen bu topraklar, onlara huzur, barış ve düzen getirecek bir yurt olarak tanımlanır. Bu topraklar, İslam'ın gelişmesiyle birlikte Müslümanlar için de önemli bir manevi anlam kazanmış olabilir (eş-Şevkânî, 1994, 4/173-174).

3. İzleyici veya Manevi Anlamı: eş-Şevkânî, Arz-ı Mevud'un fiziksel bir toprakla sınırlı olmadığını, manevi bir anlam da taşıdığını belirtir. Allah'ın adaletinin, hikmetinin ve düzeninin hüküm süreceği bir yer olarak Müslümanlar için de bir ideal toprak anlamına gelir. (eş-Şevkânî, 1994, 4/173-174).

eş-Şevkânî'nin Fethü'l-Kedîr adlı tefsirinde, Arz-ı Mevud kavramı İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar olarak açıklanır ve bu vaat hem tarihsel hem de manevi bir boyut taşır. Bu topraklar, barış, adalet ve düzenin hüküm süreceği bir yer olarak tasvir edilir ve sadece fiziksel bir yurt olmanın ötesinde manevi bir anlam taşır. Tefsir, İslam'ın ve Müslümanlar için bu toprakların manevi yönlerine de vurgu yapar (eş-Şevkânî, 1994, 4/173-174).

6. 2. 13. Elmalılı Tefsiri:

Elmalılı Hamdi Yazır'ın "Hak Dinî Kur'an Dili" adlı tefsirinde, Arz-ı Mevud terimi, genellikle İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar anlamında açıklanır (Elmalılı, bu kavramı daha çok Filistin bölgesine işaret edecek şekilde ele alır ve bu toprakların Allah tarafından İsrailoğulları'na vaat edildiğini belirtir (Elmalılı, 2007, 3/225).

Arz-ı mukaddes (Mukaddes yer): Temiz ve mübarek yer demektir ki, Kudüs'te "Beyt-i Makdis" in bulunduğu yerdir. Vaktiyle birçok peygamberin oturduğu yer olduğundan böyle isim verilmiştir. Bir rivayete göre İbrahim Aleyhisselam Lübnan dağına çıktığı zaman Allah Teâlâ: "*Bak, gözün nereye kadar yetişirse orası mukaddestir ve gelecek nesline mirastır*" buyurmuş. Bunun tayin ve takdirinde "Tur" yani dağ ve havalisi denilmiş. Dimeşk, Filistin ve Ürdün'ün bir kısmı denilmiş, Şam toprağı da denilmiştir. Hz. Musa Mısır'dan, çıktıktan sonra Şam arazisinde yerleşme vaad edildiği ve İsrailoğulları'nın buna arz-ı mevâid "Vaad Olunan Arz" dedikleri de söylenmiştir (Elmalılı, 2007, 3/249). Elmalılı Tefsirine Göre Arz-ı Mevud:

1. Vaat Edilen Topraklar: Elmalılı Hamdi Yazır, Arz-ı Mevud'u, Kur'an'da "İsrailoğulları'na Vaat Edilen Topraklar" olarak açıklar. Bu topraklar, özellikle Mısır'dan çıkıp, vaat edilen topraklara gitme mücadelesi veren İsrailoğulları'nın tarihiyle bağlantılıdır. Hz. Musa dönemindeki bu vaat, daha sonra Hz. Davud ve Hz. Süleyman gibi peygamberler aracılığıyla yerine getirilmiştir. (Elmalılı, 2007, 3/249).

2. Manevi Yönü: Elmalılı, bu toprakların sadece fiziksel anlamda değil, manevi anlamda da önemli olduğunu vurgular. Arz-ı Mevud, Allah'ın adaletinin ve hikmetinin hüküm

süreceği, barış ve düzenin sağlanacağı bir yer olarak da anlatılabilir. (Elmalılı, 2007, 3/249).

3. Tarihi Bağlam: Elmalılı, bu vaatlerin tarihsel bir boyutu olduğunu ve Arz-ı Mevud'un, İsrailoğulları'nın tarihi içinde bir anlam taşıdığını, ancak bunun sadece geçmişteki bir kavram olamayacağını da ifade eder. Aynı zamanda bu toprakların İslam toplumu ve müslümanlar için farklı bir manevi anlam taşıyabileceği üzerinde durur. (Elmalılı 2007, 3/249).

Elmalılı Hamdi Yazır, Arz-ı Mevud terimini İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar bağlamında ele alır ve bu toprakların, bir fiziksel ve manevi vaat olarak, halkı için belirli bir adalet ve düzenin hüküm süreceği bir bölge olarak anlaşılması gerektiğini belirtir. Bu kavram, hem tarihsel hem de dinî açıdan önemli bir anlam taşır. (Elmalılı, 2007, 3/249).

7. ARZ-I MEV'UD'UN İSLAM'DAKİ TEOLOJİK ANLAMI

İslam teolojisi, Arz-ı Mev'ud kavramını Yahudi ve Hıristiyan anlayışından farklı bir zeminde ele alır. İslam'a göre, Allah'ın vaatleri sadece belirli bir kavme değil, Allah'a itaat eden bütün Müminlere yöneliktir. Dolayısıyla, Arz-ı Mev'ud, belirli bir kavimle sınırlı bir vaat değil, Allah'a sadakat gösteren tüm inananlara yönelik bir ödülün sembolü olarak anlaşılmalıdır. Elmalılı Hamdi Yazır, bu konuyu işlerken: **“Eğer namazınızı kılar, zekâtınızı verir ve peygamberlerime inanırsanız, muhakkak ben sizinle beraberim”** (el-Mâide, 5/12) arz-ı mukaddese girmenin şartı olduğunu dile getirir” (Elmalılı 2007, 3/249).

İslam âlimleri Arz-ı Mev'ud kavramını tarihsel ve teolojik açıdan farklı şekillerde ele almışlardır. İbn Kesir gibi klasik tefsir âlimleri, Arz-ı Mev'ud'un Kur'an'da ve hadislerde yer alan anlatımlarını Yahudilerin dinî imtihanlarının bir parçası olarak değerlendirmişlerdir. Bu yorumculara göre, Yahudilere vaat edilen topraklar, onların itaatkâr oldukları sürece kutsal kalmış, ancak Allah'a verdikleri sözü yerine getirmemeleri sonucu bu kutsiyet kaybolmuştur (İbn Kesîr, 1969, 3/249).

Modern dönemde ise Arz-ı Mev'ud kavramı daha çok siyasî tartışmaların merkezine oturmuştur. Özellikle Filistin sorunu ve Siyonizm bağlamında bu kavram yeniden ele alınmış, bazı İslam âlimleri, Arz-ı Mev'ud'un günümüzde Müslümanların ahlaki ve dinî sorumluluğunu hatırlatan bir öğüt olduğunu savunmuştur (Elvin, 2022. 1778-1798).

8. ARZ-I MEV'UD'UN COĞRAFİ SINIRLARI

Kur'an tefsirlerinde Arz-ı Mev'ud'un coğrafi sınırları da tartışma konusudur. Yahudi literatüründe "Arz-ı Mev'ud", genellikle Nil ile Fırat arasındaki geniş bir bölgeyi kapsar. Ancak İslam tefsircileri, bu toprakların daha dar bir alanı ifade ettiğini ve Filistin ile Şam bölgeleriyle sınırlı olduğunu belirtirler. Örneğin, et-Tâberî bu mukaddes toprakların neresi olduğuna dair çeşitli rivayetler olduğunu dile getirir. Bu rivayetlerde bu mukaddes toprakların "Filistin ve bir kısım Ürdün toprakları, Şam bölgesi, Tûr dağı ve çevresi ile Eriha bölgeleri olduğunu zikreder. Konu ile ilgili rivayetleri nakleder. (et-Tâberî, 1992, 1/211-3/184). Fahrüddîn Razi ise bu toprakların yalnızca "kutsal topraklar (el-Ardü'l-Mukaddese) olarak bilinen bölgeyi, yani Kudüs ve civarını kapsadığını savunur.(er-Râzî, 2002, 9/15-16).

İbn Âşûr bu hususta şöyle der: "Burası Akdeniz ile Ürdün nehri ve Ölüdeniz arasında yer alıp kuzeyde Hama'ya güneyde ise Gazze ve Hebron'a kadar uzanır" (İbn Âşûr 2005, 6/162).

9. ARZ-I MEV'UD HAKKINDAKİ BAZI SİYASİ VE SOSYAL YORUMLAR

Tefsirlerdeki dinî yorumların yanı sıra, tarih boyunca Arz-ı Mev'ud kavramı, siyasî anlamda da sıkça kullanılmıştır. Özellikle Yahudilikte, bu vaat edilen topraklar, Siyonist hareketin temel taşlarından birini oluşturmuştur. İslam dünyasında ise Arz-ı Mev'ud, genellikle İsrail'in Filistin üzerindeki taleplerine bir dayanak olarak kullanılması nedeniyle tartışmalı bir konu olmuştur. Kur'an tefsirlerinde, İsrâiloğullarına vaat edilen toprakların geçici bir lütuf olduğu ve onların peygamberlerine olan isyanları nedeniyle bu hakkın geri alındığı sıkça vurgulanır (er-Râzî Tefsiri, 2002, 9/15-16). Dolayısıyla, İslam âlimleri bu toprakların Yahudiler tarafından kalıcı olarak sahiplenilemeyeceği görüşündedirler (İbn Kesîr, 1969, 2/159-3/234).

Kur'an tefsirlerinde Arz-ı Mev'ud, Yahudi ve Hıristiyan literatüründen farklı bir perspektifle ele alınmıştır. İslam tefsircileri, bu toprakların İsrâiloğullarına sadece Allah'a sadakat gösterdikleri sürece verildiğini ve bu sadakatin bozulması durumunda vaadin geçersiz kılındığını vurgularlar. (Elmalılı, 2007, 3/249). Ayrıca, Arz-ı Mev'ud, İslam açısından evrensel bir anlam kazanmış, sadece belirli bir kavme değil, Allah'a iman eden tüm müminlere yönelik manevi bir vaat olarak yorumlanmıştır. Kur'an tefsirlerinde bu

kavram, dünyevi bir vaat olmaktan çok, Allah'ın insanlığa yönelik ilahi lütuflarının bir sembolü olarak görülmüştür (İbn Âşûr 2005, 6/162).

10. ARZ-I MEV'UD KAVRAMININ HADİS LİTERATÜRÜNDEKİ YERİ VE YORUMU

Arz-ı Mev'ud (Vaat Edilen Topraklar), Yahudilik ve İslam'da büyük önem taşıyan teolojik bir kavramdır. Yahudi inancında Tanrı'nın Hz. İbrahim'e ve onun soyundan gelenlere vaat ettiği topraklar anlamında kullanılırken, İslam'da bu kavram farklı şekillerde yorumlanmıştır (Tevrat 2001, Tekvin, (Yaratılış) 15:18). İslam kültüründe özellikle Kur'an ayetlerinde ve hadislerde Arz-ı Mevuttan dolayı olarak bahsedilmektedir. Bu çalışmada, Arz-ı Mev'ud kavramının İslam peygamberi Hz. Muhammed'in hadislerinde nasıl yer bulduğu ve İslam âlimleri tarafından nasıl yorumlandığı üzerinde durulacaktır.

10. 1. Arz-ı Mev'ud'un Tarihi Arka Planı

Arz-ı Mev'ud terimi, Yahudi kutsal kitaplarında geçen, İsrâiloğullarına vaat edilen toprakları ifade eden bir kavramdır. Yahudiliğe göre, Tanrı'nın Hz. İbrahim'e verdiği bu vaad, onun soyundan gelenler için büyük bir kutsiyete sahiptir (Tevrat 2001, Tekvin, (Yaratılış) 15:18). Kur'an-ı Kerim'de de İsrailoğullarının Allah tarafından belli bir coğrafyaya yerleştirildiği ve onlara bu toprakların vaat edildiği açıkça belirtilmektedir (el-Bakara 2/40-47, el-Mâide5/21, el-Â'râf, 137). Ancak İslam'da bu kavram daha geniş bir teolojik ve ahlaki anlam kazanmış, sadece bir coğrafi vaatten ibaret olmaktan öte, bir sınavın parçası olarak görülmüştür. (Elmalılı, 2007, 3/249).

10. 2. Hadislerde Arz-ı Mev'ud

Hadis literatüründe Arz-ı Mev'ud ile ilgili doğrudan çok fazla rivayet bulunmasa da, Hz. Peygamber'in Yahudilere yönelik söylemlerinde bu konuya atıflar yer alır. Özellikle Arz-ı Mev'ud kavramı, Müslümanlar ve Yahudiler arasındaki ilişkiler, Yahudilerin tarihsel durumu ve kıyamet alametleri bağlamında değerlendirilir (Buhârî, Kitabü'l-Cihad, 15; Müslim, Kitabü'l-Fiten, 82-83).

Hadislerde Yahudilerin Allah tarafından belirli bir dönemde belirli topraklara yerleştirildiği ve sonrasında bu toprakları kaybettikleri belirtilir. Örneğin, Buhârî ve Müslim'de geçen hadislerde, Yahudilerin Allah'a verdikleri sözden dönmeleri ve

peygamberlerine karşı gelmeleri sebebiyle ilahi gazaba uğradıkları ifade edilir (Buhârî, Kitabü'l-Enbiya, 54; Müslim, Kitabü'l-Cihad, 89). Bu bağlamda Arz-ı Mev'ud, sadece bir vaat değil, aynı zamanda bir imtihan vesilesi olarak sunulur.

10. 3. Hadislerde Kıyamet ve Arz-ı Mev'ud İlişkisi

Kıyamet hadisleri de Arz-ı Mev'ud ile ilişkilendirilen konular arasında yer alır. İslam eskatolojisinde Yahudilerin kıyamete yakın bir zamanda yeniden Vaat Edilen Topraklara döneceği ve burada büyük olayların cereyan edeceği hadislerde dolaylı olarakta olsa geçmektedir. İbn Mâce ve Tirmizî gibi hadis kaynaklarında, kıyamet alametlerinden birinin Yahudilerin Filistin'e dönüşü olduğu belirtilir. Bu bağlamda, Arz-ı Mev'ud, kıyamet sürecindeki gelişmelerin bir parçası olarak hadislerde yer alır.

“Müslümanlar Yahudilerle savaşmadıkça kıyamet kopmaz. Müslümanlar Yahudileri öldürecek, hatta bir Yahudi bir taşın veya ağacın arkasına saklanacak, taş veya ağaç: ‘Ey Müslüman! Ey Allah’ın kulu! Bu arkamda bir Yahudi var, gel onu öldür!’ diyecektir. Ancak garkad ağacı (bunu söylemez), çünkü o Yahudilerin ağacıdır” (Buhârî, Kitabü'l-Cihad, 15; Müslim, Kitabü'l-Fiten, 82-83; Tirmizî, Fiten, 56; İbn Mâce, Fiten, 10).

“Deccal’in yanında yetmiş bin Yahudi olacak. Hepsi süslü kaftanlar giymiştir”

(Müslim, Kitabü'l-Fiten, 110; Tirmizî, Fiten, 59).

“Ümmetim Yahudilerle savaşmadıkça kıyamet kopmaz” (İbn Mâce, (Fiten, 10; Ebu Davud, Melahim, 14). *“Allah İsrailoğullarını lanetledi, çünkü onlar emirleri terk etti ve yasakları çiğnedi.”* (Buhârî, Kitabü'l-Enbiya, 50; Müslim, Kitabü'l-Cihad, 82).

Hadislerde Yahudilerin kıyamet alametleri bağlamında toplanması, savaşları ve Dajjal'la ilişkileri belirtilmiştir. Ancak, “Filistin'e dönüş” açık bir şekilde zikredilmez; bu tür yorumlar genelde hadislerin bağlamından çıkarılmıştır. Buhari, Müslim, İbn Mace, Tirmizi gibi temel kaynakların kıyamet ve fitne bölümlerinde bu rivayetlerin daha detaylı incelemesi yapılabilir.

“Kıyametten önce Rumlar A'mâk (Amik Ovası) veya Dâbık'ta konaklayacaklar. Onlara karşı, Medine'den bir ordu çıkacak; bunlar zamanının en hayırlı askerleridir. İki ordu karşı karşıya gelip savaşa tutuşacak, öyle ki, Müslüman ordusundan bir bölük şehit

düşecek. Sonra Müslümanlar galip gelecek” (Müslim (Kitabü'l-Fiten, 2897; Tirmizî, Fiten, 58; Ebu Davud, Melahim, 37).

Hadislerde Arz-ı Mev'ud kavramı, Yahudi teolojisindeki anlamından farklı olarak, İslam'da daha çok ilahi bir sınav ve uyarı unsuru olarak ele alınmıştır. Peygamberimizin hadislerinde bu kavram, Yahudilere verilen bir imtihan olarak sunulmakta, aynı zamanda kıyamet alametleriyle ilişkilendirilmektedir. İslam âlimleri bu kavramı, Yahudilerin tarihsel durumu ve ahlaki sorumlulukları çerçevesinde değerlendirmiştir (er-Râzî Tefsiri, 2002, 9/15-16). Bugün ise Arz-ı Mev'ud, siyasî ve dinî tartışmaların bir parçası olarak modern İslam düşüncesinde yerini korumaktadır. (Elvin, 2022. 1778-1798).

SONUÇ

Avrupa ve Amerika'nın Arz-ı Mev'ud anlayışı, tarihsel ve kültürel arka planlarıyla şekillenmiş farklı perspektifler sunmaktadır. Avrupa, Yahudi yerleşimlerine daha pragmatik ve zaman zaman mesafeli bir yaklaşım sergilerken, Amerika'da bu kavram dinî ve siyasî bir ideal olarak güçlü bir şekilde savunulmaktadır. Bu farklılıklar, günümüzde İsrail ve Filistin sorununun çözümüne yönelik yaklaşımlarda da kendini göstermektedir. Arz-ı Mev'ud kavramı, sadece dinî bir öğreti olarak kalmamış, aynı zamanda Batı dünyasının Orta Doğu politikasını şekillendiren önemli bir unsur haline gelmiştir.

Arz-ı Mev'ud kavramı, Yahudi halkı için kutsal bir anlam taşımakta ve tarih boyunca Yahudi kimliği ile özdeşleşmiştir. Ancak, günümüz İsrail devleti ve politikalarında bu kavramın etkisi, toplumun farklı kesimlerinde değişiklik göstermektedir. Dinî Siyonistlerin bu toprakları Tanrı tarafından vaat edilen yerler olarak görmesi, modern İsrail'in toprak genişletme politikalarında etkili olurken, seküler kesimler bu anlayışa daha pragmatik yaklaşmaktadır. Sonuç olarak, Arz-ı Mev'ud anlayışı, İsrail'in hem iç hem de dış politikasında önemli bir yer tutmaya devam etmekte ve Ortadoğu'daki barış çabalarını doğrudan etkilemektedir.

Arz-ı Mev'ud, Yahudi halkı için Tanrı'nın bir vaadi, Hıristiyanlık ve İslam içinse manevi ve evrensel bir anlam taşıyan bir kavramdır. Tarih boyunca bu toprakların vaat edilmesi, dinî metinlerde önemli bir yer tutmuş ve özellikle Yahudi inancında kutsal bir amaç olarak kabul edilmiştir. Ancak modern çağda bu kavram, politik ve toplumsal bir çatışma alanına dönüşmüş, İsrail-Filistin sorununun en temel unsurlarından biri haline gelmiştir.

Arz-1 Mev'ud, bu topraklarda barışın sağlanması için çözülmesi gereken derin bir sorunu temsil etmektedir.

Tevrat ve İncil'e göre Arz-Mevud, Yahudi ve Hıristiyan inançlarında önemli bir yere sahip olan, Tanrı tarafından İbrahim ve soyuna vaat edilen toprakları veya ruhsal krallığı simgeler. Tevrat'ta daha çok fiziksel topraklar olarak tanımlanan Arz-Mevud, İncil'de cennet ve ebedi yaşam gibi ruhsal bir boyuta evrilmiştir. Hem Yahudilik hem de Hıristiyanlık açısından, bu vaat Tanrı'nın halkına yönelik bir lütuf ve geleceğe dair bir umudun ifadesi olarak görülür. Arz-1 Mevud kavramı, tarih boyunca bu dinlere mensup topluluklar için derin bir inanç ve kimlik kaynağı olmaya devam etmiştir.

Kur'an tefsirlerinde "Arz-1 Mev'ud", Yahudi ve Hıristiyan literatüründen farklı bir perspektifle ele alınmıştır. İslam tefsircileri, bu toprakların İsrailoğulları'na sadece Allah'a sadakat gösterdikleri sürece verildiğini ve bu sadakatın bozulması durumunda vaadin geçersiz kılındığını vurgularlar. Ayrıca, Arz-1 Mev'ud, İslam açısından evrensel bir anlam kazanmış, sadece belirli bir kavme değil, Allah'a iman eden tüm müminlere yönelik manevi bir vaat olarak yorumlanmıştır. Kur'an tefsirlerinde bu kavram, dünyevi bir vaat olmaktan çok, Allah'ın insanlığa yönelik ilahi lütuflarının bir sembolü olarak görülmüştür.

Kur'an'a göre Arz-1 Mev'ud, sadece tarihsel bir olaydan ibaret değildir. İlahî vaad, iman, adalet ve Allah'a sadakat ile doğrudan ilişkilidir. Bu vaadin, itaat etmeyen ve ilahî emirleri yerine getirmeyen bir kavme ebediyen verilmesi söz konusu değildir. Kur'an, bu kavramı evrensel bir adalet ilkesine dayandırır ve iman edenlerin, Allah'ın hükümlerine uyanların ilahî nimetlerden faydalanabileceğini belirtir.

Hadislerde Arz-1 Mev'ud kavramı, Yahudi teolojisindeki anlamından farklı olarak, İslam'da daha çok ilahi bir sınav ve uyarı unsuru olarak ele alınmıştır. Peygamberimizin hadislerinde bu kavram, Yahudilere verilen bir imtihan olarak sunulmakta, aynı zamanda kıyamet alametleriyle ilişkilendirilmektedir. İslam âlimleri bu kavramı, Yahudilerin tarihsel durumu ve ahlaki sorumlulukları çerçevesinde değerlendirmiştir. Bugün ise Arz-1 Mev'ud, siyasî ve dinî tartışmaların bir parçası olarak modern İslam düşüncesinde yerini korumaktadır.

Sonuç olarak, İslam'daki Arz-ı Mev'ud anlayışı, adalet, iman ve sorumluluk ekseninde şekillenir ve bir topluma ya da millete mutlak bir toprak vaadinden çok, manevi yükümlülüklerle vurgu yapar.

KAYNAKÇA

Abdurahmanlı, E. (2022). *Siyonizm'in Doğuşuyla Ortaya Çıkan İsrail-Filistin Sorunu: Arap-İsrail Savaşlarının Hüzün Sonu*. Akademik Tarih Ve Düşünce Dergisi, 9(4), 1778-1798.

Armstrong, K.(2006). *Tanrı'nın Tarihi*. İstanbul: Pegasus Yayınları.

Bright, J. (2000). A history of Israel. Louisville, KY: Westminster John Knox Press.

Buhârî, M. (1422/2001). *el-Câmi 'u's-saḥîḥ*. Mısır: Daru tavki'n-necât.

Buhârî, M. (2011). *Sahih-i Buhari Tercüme ve Şerhi*. İstanbul: Sağlam Yayınevi.

DİB Yayınları, (2006). *Kur'an-ı Kerîm Meali*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Demirkol, N. (2022), Kur'an'a Göre Vahdet Olgusu Kavramsal Çerçevesi-Alanı-Temelleri, Sonçağ Yayınları, Ankara.

Demirkol, N. (2023), Kur'an'da Göç Olgusu (Göç Olgusuna Otantik Bir Yaklaşım), Sonçağ Yayınları, Ankara.

Ebû Davud, S. (1369/1950). *Sünen-İ Ebu Davud*. Kahire: Şirketu Mektebe ve Matbaati Mustafa el-Babî el-Hâlebî.

Ebû Davud, S. (Tsz). *Sünen-i Ebi Davud ve Tercümesi*. İstanbul: Erkam Yayınları.

Ebû Hayyân, M. (2007). *et-Tefsirü'l-bahrü'l-muhît*. Lübnan: Darü'l-Kütubi'l-İlmiyye.

Ebüssuûd E. (2013). *İrşâdü'l-'akli's-selîm ilâ mezâya'l-Kitâbi'l-Kerîm Ebüssuûd Tefsiri*. İstanbul: Boğaziçi Yayıncılık.

el-Alûsî, Ş. M. (1408/1987.) *Ruhu'l-meâni fî Tefsiri'l-Kur'ani'l-azîm ve's-sebi'l-mesani*. Beyrut: Daru İhyai't-Turasi'l-Arabî.

el-Beydâvî, N. (1955). *efsirü'l-Beydâvî Envarü't-tenzil ve esrarü't-te'vil*. Mısır: Şirketu Mektebe ve Matbaati Mustafa el-Babî el-Hâlebî.

Elmalılı, M. H. Y. (2009). *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Meali*, İstanbul: Bağımsız Yayıncılık.

Elmalılı, M. H. Y.(2007). *Hak Dinî Kur'an Dili*. İstanbul: Azim Dağıtım.

eş-Şevkânî, M. (1994/1415). *Fethü'l-kadir el-cami Beyne fenneyir-r-rivayeti ve'd-dirayeti min ilmi't-tefsir*, Beyrut: Darü'l-kütubi'l-ilmiyye.

Fuat, A. M. (2012). *el-Mu'cemü'l-mufehres li elfazi'l-Kur'ani'l-Kerîm*. Lübnan: Darü'l-Ma'rife.

Goodman, M. (2019). A history of Judaism. Princeton: Princeton University Press.

Grant, M. (1984). *The history of ancient Israel: The fate of the tribes and kingdoms*. New York: Charles Scribner's Sons.

Hanbel, A. (2013). *Müsnedi İmam Ahmed b. Hanbel mahzufül esanid ve'l-ehadisil mükerrera müretteb ala'l-ebvab*. Dımaşk (Şam): Darü'l-Kalem.

Hill, C. (1993). *The English Bible and the Seventeenth-Century Revolution*. London: Penguin Books.

İbn Âşûr, M.T. (2005). *et-Tahrîr ve't-tenvîr*. Beyrut: Daru İbn Hazm.

İbn Atıyye, E. 2016. *el-Muharrerü'l-vecîz fî tefsîri'l-kitâbi'l-'azîz*. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye.

İbn Mâce, M. (2016). *Sünen-i İbni Mâce tercümesi ve şerhi*. İstanbul: Ravza Yayınları.

İbn Manzur, C. M. (1994). *Lisanü'l-arab*. Beyrut: Darü'l-Fikr.

İbni Kesir, İ. İ. (1969). *Tefsirü'l-Kur'ani'l-azim*. Beyrut: Darü'l-Ma'rife.

İbni Kesir, İ. İ. (Tsz). *Tefsirü'l-Kur'ani'l-azim tercümesi*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

İbni Mâce, A. M. (1952). *Sünenü'l-Mustafâ*. Mısır: Darü'l-Meârif.

İmam Malik, E. (1433/2012). *el-Muvattâ bi rivayeti Yahya bin Yahya el-Leysî li imami'l-eimme ve alimü'l-Medine Malik bin Enes*. Beyrut: Darü'l-Ma'rife.

İncil, (2008). İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi.

İsfehânî, H. (2009). *Müfredatu elfazi'l-Kur'an*. Beyrut: ed-Darü'ş-Şamiyye.

Karaman, H; Çağrııcı, M; Dönmez, İ. K; Gümüő, Sadrettin. (2007). *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Karaman, H; Çağrııcı, M; Dönmez, İ. K; Gümüő, S. (2014). *Kur'an Yolu Meali*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Katz, D. (1984). *Philo-semitism and the readmission of the Jews to England*. Oxford: Clarendon Press.

Katz, D. S. (1982). *Philo-Semitism and the Readmission of the Jews to England, 1603-1655*. Oxford: Clarendon Press.

Kitabı Mukaddes (Kutsal Kitap Yeni Çeviri). (2001). İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi.

Kurtûbî, M. (2010). *et-Tefsirü'l-Kurtubî el-câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*, Lübnan: Darü'l-Kütubi'l-İlmiyye.

Kurtûbî, M. (Tsz). *et-Tefsirü'l-Kurtubî, el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an tercümesi*. İstanbul: Buruc Yayınları.

Kutub, S. (2011). *Fî zilâl-il-Kur'an tercümesi*. İstanbul: Hikmet Yayınları.

Küçük, A. "Yahudilikdeki Arz-ı Mev'ûd Anlayışının Boyutları". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 33, sy. 3-4 (Aralık 1992): 101-12.

Laqueur, Waqueur. (1972). *A history of Zionism: From the French Revolution to the establishment of the State of Israel*. Schocken Books.

Mevdudî, S. (1986). *Tefhimü'l-Kur'an tercümesi*. İstanbul: İnsan Yayınları.

Morris, B. (1999). *Righteous victims: A history of the Zionist-Arab conflict, 1881-1999*. New York: Alfred A. Knopf.

Morris, Benny. (1999). *Righteous victims: A history of the Zionist-Arab conflict, 1881-1999*. New York: Alfred A. Knopf.

Müslim, H. (2014). *el-Câmiü's-sahih (Sahihu Müslim) tercümesi*. İstanbul: İrfan Yayınevi.

Nesâî, A. (1930). *Sunenü'n-Nesâî*, Mısır: Şirketu Mektebe ve Matbaati Mustafa el-Babî el-Hâlebî.

Nesefî, H. A. (2003). *Tefsirü'n-Nesefî, Medârikü't-tenzil ve hakaikü't-te'vil tercümesi*. İstanbul: Ravza Yayınları.

Nesefî, H. A. (2009). *Tefsirü'n-Nesefî, Medârikü't-tenzil ve hakaikü't-te'vil*. Beyrut: Darü'n-Nefais.

Öke, M. K.(2011). *Siyonizm ve Filistin Sorunu* İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Râzî, F. M. (2002). *et-Tefsirü'l-kebir mefâihü'l-ğayb tercümesi*. İstanbul: Huzur Yayınevi.

Sacks, J. F T. (2009). *A Vision for Jews and Judaism in the Global Culture*. Schocken Books.

Schneer, J. (2010). *The Balfour Declaration: The Origins of the Arab-Israeli Conflict*. New York: Random House.

Sonuç, Y. S.. *“Dinî Siyonizm'in Filistin ve Uganda Planı Hakkındaki Değişen Görüşleri.”* İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi, no. 2 (Yaz 2018): 167-185.

Tâberî, M. (1412/1992). *et-Tefsirü't-Tâberî Camial-beyan fi te'vili'l-Kur'an*, Beyrut: Darü'l-Kütubi'l-İlmiyye.

Tâberî, M. (2017). *et-Tefsirü't-Tâberî Camial-beyan fi te'vili'l-Kur'an tercümesi*. İstanbul: Hisar Yayınları.

Thomas, W. E. H. (2010). *Evangelical Christianity and the state of Israel*. Palgrave Macmillan.

Tirmizî, M. (1937/1356). *es-Sünen*, Beyrut: ed-Darü'l-Kütubi'l-İlmiyye.

Weber, T. (2004). *On the road to Armageddon: How evangelicals became Israel's best friend*. Baker Academic.

Zemâhşerî, M. (2009). *el-Keşşaf an hakaikü't-tenzil ve uyuni'l-akavil fi vucuhi't-te'vil*. Lübnan: Darü'l-Ma'rife.

Züheylî, V. (2011). *et-Tefsirü'l-munîr*, Beyrut: Darü'l-Fikri'l-Muasır.